

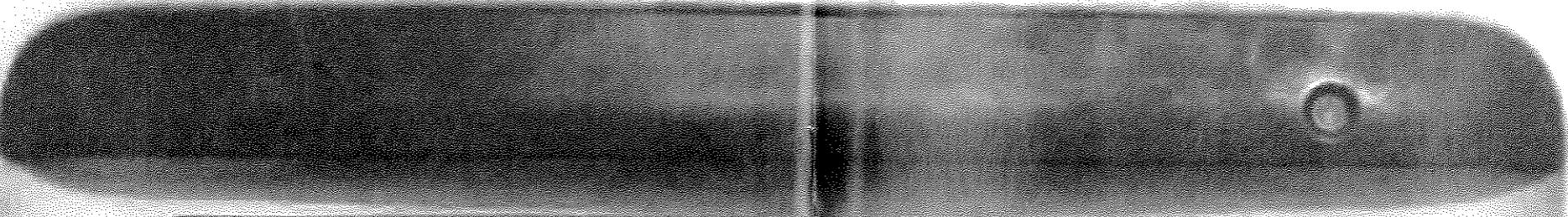

שמאל אדם ייתן
בפאות חיים

הכל יחידה אחת לרוב העם ירוק

בלחמים
בטרוד.
מנאחים
בחיינוך.
העבודה

3-156-09

TOYOTA אמין סומורס סוכנות ושירות נחל

האדפ במחל האדפ במחל

זוק ואמע

חוק מול החמאס רק הליכוד נתניהו

בלחמים
בטרוד.
מנאחים
בחיינוך.
העבודה

שינוי לטובה

שינוי את שינוי ושנה את המדינה

מתחברים לשורשים מתחמים מהעקרה

גליון מס' 2

מרץ 2006 / אדר תשס"ו

עסקאות אדר בע"מ
דיוני רכב
ביטוח אש
ביטוח נזק
04-8211922

לימודיהם לתארים מתקדמים. בהצלחה לכולכם!

ובזכותכם, אייסף מצליחה לקדם את חזונה של צמצום הפערים החברתיים וקידום הנגישות להשכלה הגבוהה בקרב צעירים מהשכונות ומעירות הפיתוח. אתם הסטודנטים מהווים מקור להשראה עצומה עבורנו הן בישראל והן מחוצה לה. אני גאה לברך ולכתוב לעיתון זה ורואה בו המחשה אמיתית של הכישרון האדיר הטמון בידי הסטודנטים שלנו. אני עוד יותר שמחה לדעת שעיתון זה הוצא והופק דווקא על-ידי יחידת הדוקטורנטים של הקרן. מרגש לראות את יחידת הדוקטורנטים פועלת ומקדמת את הקרן. בשנים הבאות, אשמח לראות את היחידה הזאת גדולה וחזקה יותר, כשעוד סטודנטים של אייסף יצטרפו אליה כשגם הם ימשיכו את

בברכה
הגברת נינה וינר.

נינה וינר

הנשיאה העולמית של קרן אייסף.

סטודנטים יקרים, במהלך 29 שנות קיומה תמכה קרן אייסף והעצימה אלפי צעירים מוכשרים, לאורכה ולרוחבה של מדינת ישראל, ותוצאות עשייה זו ניכרות היטב בחברה הישראלית. בעזרת השקעתכם הרבה

ציון רגב

מנכ"ל אייסף ישראל

השנה החלה לפעול קבוצת הדו-קטורנטים כיחידה נפרדת עם תמיכה ייחודית לצורכי מחקר ובפעילות שמטרתה לסייע לחברי הקרן בתחומים שונים. אני מבקש לבצל הזדמנות זו על מנת להדגיש את רצוננו לראות יותר חברי אייסף ממשיכים לתארים מתקדמים- הקרן תשמח להמשיך ולתמוך ואף להגדיל את הסיוע לסטודנטים שימשיכו לתואר שני ושלישי.

עיתון זה, בסימן הבחירות המתקרבות לכנסת, בא להדגיש את חשיבותן עבור ארגון שרואה עצמו כמוביל שינוי חברתי. מערכת בחירות זו נפתחה כאשר כל השחקנים בזירה דיברו על העוני והפ-ערים כנושא מרכזי. לצערנו, שוב נדחק נושא חשוב זה הצידה לאור האירועים. האם זהו רק מקרה שהנושא

משפחת אייסף, בשעה טובה יוצא לאור הגיליון השני של עין חברתית, עיתונה של קרן אייסף. הפעם בהפקתם של חברי יחידת הדוקטורנטים של הקרן.

גליון מס' 2 מרץ 2006 / אדר תשס"ו

5 אז למה לי פוליטיקה עכשיו...!?
גלית ברקת-דניאלי

6 שינוי שיטת הבחירות או שינוי חברתי? ראיון עם פרופסור דוד מנשרי.
מיכל דחוח-הלוי

7 מדינת הרווחה והטרונגניות תרבותית: גלגולו של רומן מקרטע.
יוסי יונה

11 כאן לא מצביעים בבחירות, כאן מחפשים פת לחם.
דניאל בן סימון

13 על בחירות ודפוסי הצבעה בישראל: ראיון עם ד"ר ריקי טסלה.
ירון נעים

15 סוציאל מיליונרים.
ארז רואמי

16 הבקבוק והשד נעשו מציאות ממשית.
נפתלי שם טוב

18 למה מזרחים מצביעים לימין?!
דורון נחמיה

20 הכנסת או אגם הבירבורים.
יוסי בן נעים

22 מיומנו של עוזר פרלמנטארי: על חקיקה חברתית, וזקנה אחת במסדרון
חן בן שלום

24 לא לגטאות מזרחים או פלסטינים: כן לרב תרבותיות.
מתי שמואלוף

26 אני באייסוף: פרויקט אינטל ביחידת חמ"ה טכניון.
ליטל גרודניק

27 הרכבת שפספסה את חייה.
אושרית באשטקר

28 זרקור על אייסף- חדשות ועדכונים
גולן פדידה

30 בין בוחרים לנבחרים.
שלומית ולדמן

31 שירים.
יצחק חפותר

עורכים:

גלית סעדה אופיר

דליה מרקוביץ

יוסי בן נעים

נפתלי שם טוב

רכז ומפיק:

גולן פדידה

עיצוב והבאה לדפוס:

אוסרת קרן - O.K. Design

בשער

לקראת בחירות.

צילום: גולן פדידה

ציון רגב

מנכ"ל קרן אייסף

אז למה לי פוליטיקה עכשיו...!?

גלית ברקת-דניאלי

אני פעילה באייסוף לא מעט שנים, ארגון חברתי החורט על דגלו שוויון הזדמנויות בדרך להשכלה גבוהה ועזרה ממשית לסטודנטים מוצלחים, בעלי פוטנציאל מנהיגותי אשר באים מהפריפריה ברחבי ישראל. זאת במטרה לממן את לימודיהם, לעודדם לתארים מתקדמים ולהכשירם לדור הבא של המנהיגים החברתיים בישראל.

גלית ברקת דניאלי הינה מנהלת מחוז דרום בקרן אייסוף.

באדיבות נועם פלד www.noampeled.com

כל אותם שנים בהם אני פעילה בארגון ובושמת אותו, עניינים פוליטיים, לכאורה, אינם נחלתו, ואף מצהירים כי באייסוף מגיעים מכל הצבעים, הצורות והגוונים הפוליטיים ואין כפיית דעה או חשיבה מסוימת. חלילה לא מדכאים!!!

גם בהנהגת הקרן ובין מוביליה קיימים גוונים רבים ותפיסות עולם מגוונות ואני כחלק מהקבוצה תמיד האמנתי כי "מה לאייסוף ולפוליטיקה???" אך היום לאחר שבדלתי, התבגרתי, השכלתי, אני רוצה לצאת חוצץ ולהגיד, "שלום לתמימות" ולבשר את הבשורה: **אייסוף ארגון פוליטי! פוליטי! פוליטי! פוליטי!** פוליטיקה אינה רק ימין ושמאל, אופי פתרון הסכסוך עם הפלסטינים או השיטה הכלכלית העדיפה לישראל, אלא פוליטיקה היא מושג רחב הרבה יותר. כל פעולה אשר בני אדם בחרו לעשות ויש לה מטרה חברתית היא גם פוליטית. אפילו בויכוח יומיומי כמו "מי יוריד את הזבל בבית?" יש פוליטיקה! (פוליטיקה בין בני משפחה ויחסי הכוח ביניהם...) בקרן אייסוף בחירת הנושאים העיוניים, בחירת המרצים, אופי הפרויקטים ומיקומם, תהליך בחירת הסטודנטים ועוד, מוכיחים כי זהו ארגון חברתי-פוליטי ודווקא משום כך אני כאן, ומקווה שגם אתם.

אייסוף ארגון פוליטי מכיוון שיש לנו אג'נדה חברתית.

אייסוף ארגון פוליטי כי אנחנו מעוניינים ליצור שינוי.

אייסוף ארגון פוליטי מכיוון שאנחנו יוצרים יחדיו תהליכים הקשורים בחשיבה חברתית, ייחודית חדשנית וביקורתית.

דבר המערכת

"הציבור בקומה"- כך אמר הפרשן הפוליטי של ערוץ עשר, רביב דרוקר, בהמשילו את מידת המודעות והמעורבות של הציבור הישראלי בבחירות הקרובות למצבו של ראש הממשלה מר אריאל שרון. נדמה שמחשבה זו, הייתה בין הגורמים המרכזיים בהחלטה שלנו להפוך את מערכת הבחירות בישראל, ההולכת וקרבה, לנושא המרכזי שילווה את הגיליון הראשון של מגזין אייסוף בשנה זו. מסיבה זו, ובגלל החשיבות שאנו מייחסים לפעילות בקרן אייסוף, ככלי להגברת המודעות החברתית, השתדלנו להביא בפניכם מבחר כתבות ומאמרים העוסקים בנושא, דרך העיניים של בוגרים נכבדים וסטודנטים נכבדים לא פחות, בקרן. כתבות ומאמרים אלה עוסקים בשאלות של יציבות המשטר בישראל, דפוסי הצבעה בבחירות, הקשר בין עדתיות ופוליטיקה, השד העדתי המסרב לרדת מן הבימה (ובצדק! הוא לא שד- הוא המציאות), הקשר שבין הון והיכולת להיבחר כמועמד מפלגה לכנסת ואפילו מחקר שבוחן את השאלה החשובה ביותר, לדעתנו - מי עושה ומחוקק למעננו ומי סתם מדבר.

למרות זאת, לא נזנח מקומן של כתבות בנושאים אחרים. כך למשל, וכהרגלנו בקודש, עסקנו בשאלות של פריפריה מול מרכז, דרך נקודת המבט של מוסיקה או רכבת ישראל (כן... זה רלוונטי!). בנוסף, יש גם מבחר קצר (לצערנו, קצר מדי) של כתיבה יצירתית פרי עטם של סטודנטים בקרן.

אבקש לנצל את המקום שניתן לי, על מנת להודות למספר אנשים. ראשית, לעורכים חברי יחידת הדוקטורנטים (דליה, גלית, יוסי ונפתלי), אשר עמלו רבות על הוצאת הגיליון. שנית, לציון המנכ"ל שתמך וגיב, גם ברגעי סערה (והיו כאלה לא מעטים... נשבע לכם!) ולחגיגת המשרד, אשר נתנה את ידה ועזרה בכל אחד משלבי ההפקה. שלישית, לדקר ולסול מאייסוף ירושלים ששמחו לתת עצות ולאפשרת הגרפיקאית, על העבודה היפה. ולבסוף, לחשובים מכל, הכותבים, אשר הקדישו מזמנם ומרצם להוצאת העיתון. באותה הזדמנות, אבקש להודות גם בפני כותבים אחרים, שלא נמצא מקום לכתבותיהם מסיבות כאלה ואחרות. אנא קבלו זאת בהבנה. נשמח לקבל כתבות בנושאים שונים לגיליון הבא. הארות, הערות ועצות תתקבלנה בברכה.

שלכם,

גולן פדידה- רכז המערכת ומנהל יחידת הדוקטורנטים ויחידת עמק יזרעאל

מדינת הרווחה והטרונגניות תרבותית: גלגולו של רומן מקרטע

יוסי יונה

פרופסור יוסי יונה בעל תואר ד"ר לפילוסופיה של החינוך מאוני' פנסילבניה, ארה"ב. מרצה בכיר באוני' בן גוריון שבנגב. פרסם מספר רב של מאמרים כמו גם ספרים בנושאים של זהות, תרבות וחינוך בחברה הישראלית. מייסדי "הקשת המזרחית הדמוקרטית". בוגר קרן אייסף.

דוגמה זאת היא הפרכת הטענה של הימין החדש כי חלוקה מסיבית מחדש בהכרח פוגעת בנושאות בתמריצים ולכן מורידה את שיעור הצמיחה הכלכלי.

ניתן לראות בהסברו של רומן להתפתחותה של מדינת הרווחה הסקנדינבית מקור לתקווה עבור מדינות שאינן מאופיינות בהומוגניות תרבותית. הוא טוען שהומוגניות תרבותית אינה תנאי הכרחי להתפתחותן של תוכניות רווחה אוניברסליות. מכל מקום, עולה השאלה שאיתה מתמודדים פילוסופים, סוציולוגים והיסטוריונים של מדינת הרווחה: מה מקומם של גורמי רקע תרבותיים בהתפתחותה של מדינת הרווחה בהקשר פוליטי נתון, ולא במקרה היפותטי? כלומר, גם אם מתקבלת עמדתו של רומן כי הומוגניות תרבותית אינה הכרחית באופן עקרוני להתפתחותה של סולידאריות חברתית וגם אם מתקבלת עמדתו כי הומוגניות תרבותית אינה הכרחית באופן עקרוני להתפתחותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית, אין ללמוד מכך, כפי שטוענים רבים מתומכי מדינת הרווחה הפרוגרסיבית, שהומוגניות תרבותית אינה משחקת תפקיד מרכזי ואף הכרחי בהקשר פוליטי ותרבותי נתון.

טענה זו מושמעת למשל על ידי רבים מתומכי הרעיון הסוציאלי דמוקרטי בישראל, גם הם גורסים כי הומוגניות תרבותית היא תנאי הכרחי לאפשרות התפתחותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית בישראל. יתרה מזאת, לטענתם הטרונגניות תרבותית, ובמיוחד התחזקותו של השיח הרב-תרבותי בישראל, מסייעים לימין החברתי ומאפשרים לפיכך את פירוקה של מדינת

כחודשיים וחצי לפני מועד הבחירות הכלליות נדמה שההתלהבות הציבורית מהאופציה החדשה שפרץ מציע הולכת ומתפוגגת: מפלגת העבודה הולכת ומאבדת מכוחה בסקרי דעת הקהל. יתכן ומוקדם עדיין להספיד את מפלגת העבודה בראשותו של פרץ. אך בהנחה שדשדושה בסקרים ימשך, דשדוש זה מעלה מספר שאלות חשובות באשר להיתכנותו של מצע פוליטי המשלב בין פוליטיקה של זהויות ובין התביעה לחלוקה מחדשת של משאבים. אפשר אף להציג שאלה זו באופן אחר: מהי היתכנותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית במציאות חברתית המאופיינת בהט-רוגניות תרבותית עמוקה? שאלות אלו אינן ייחודיות לחברה בישראל; הן עולות בחברות רבות בעולם וזכות לדיון עשיר ולמחקר מקיף.

בהרצאה שנשא במכון ון ליר לפני מספר שבועות, התייחס הפילוסוף ג'ון רומן לשאלות אלו. רומן, שהוא מהמנסחים הבולטים של רעיון הסוציאליזם של השוק (Market Socialism) התייחס למודל הסקנדינבי ולגורמים להצלחתו. המודל הסקנדינבי, אמר רומן, מספק לנו הוכחה על היתכנותה הכלכלית של חלוקה נרחבת מחדש של תזרימי הכנסה. המודל הסקנדינבי, הוא מוסיף, מפריך את התחזיות של השמרנים שמדינת הרווחה נמצאת בתהליכי נסיסה. המדינות הנורדיות מספקות דוגמה חשובה, אמר רומן, לאפשרות קיומה של מדינות רווחה פרוגרסיבית הכוללת בין היתר מנגנונים לחלוקה מחדשת ומסיבית של הכנסות. אך מקיומה של דוגמה זו, הוא מוסיף, לא נובע בהכרח שהיא ניתנת ליישום במדינות אחרות. חשיבותה אפוא של

ניצחוננו של פרץ על ראשות מפלגת העבודה סיפק תקווה עבור רבים מתומכי הרעיון הרב-תרבותי. הייתה זו תקווה שהנה ניצח מועמד שהשכיל למצוא את שביל הזהב בין תביעות להכרה ובין תביעות לחלוקה מחדשת של משאבים. לרגע נדמה היה שהנה מתממש למול עינינו, בבחינת פרקטיקה פוליטית מעשית, סדר יום מוסרי ופוליטי הלקוח היישר מתוך טקסטים פילוסופיים וסוציולוגיים שבהם ביקשו הוגים שונים לנסח את השילוב האופטימלי בין שני סוגי התביעות.

מצד אחד, פרץ נתפס, בין אם מרצונו ובין בעל כורחו, כמי שנותן ביטוי מוצלח לפוליטיקה של זהויות. כלומר, הוא נתפס כמנהיג מזרחי, בן לעיירת פיתוח וחילוני אך בעל זיקה עמוקה למסורת מזרחית/דתית. מצד שני, הוא טרח להדגיש את אמונותיו ועמדותיו הסוציאלי דמוקרטיות. בחירתו בישרה לרגע על האפשרות לשרטוט מחדש של המפה הפוליטית. למול מרכז ליברלי/קפיטליסטי/ימני-מתון, הוא הציע שמאל חברתי-מדיני, משולב גם במצעו, באופן חמקמק משהו, פוליטיקה "רכה" של זהויות. זוהי אינה פוליטיקה של זהויות שקוראת לבדלות של הקבוצות השונות מהחברה אלא דווקא לשילובן בתוכה. הניצחון של פרץ הצביע לרגע על האפשרות שהנה מתנסח מצע חברתי/יוני הפונה לקבוצות שנדחקו עד כה לשוליה של החברה הישראלית: מזרחים, ערבים, מהגרים, משפחות חד-הוריות (בעיקר אמהות חד-הוריות) ומספר לא מבוטל של אשכנזים הנמנים על השכבות המבוססות בחברה בישראל והמונחים, בכל זאת, על-ידי החזון הסוציאלי דמוקרטי.

שינוי שיטת הבחירות או שינוי חברתי: ראיון עם פרופסור דוד מנשרי

מיכל דחוח-הלוי

פרופסור דוד מנשרי הינו דיקן לתוכניות מיוחדות באוני' ת"א. פרופ' מנשרי הוא נשיא המרכז הישראלי להעצמת האזרח ויו"ד הועד המנהל של קרן אייסף.

מיכל דחוח הלוי הינה דוקטורנטית בקרן אייסף בתכנון אורבאני ועובדת מדינה.

הקבוצות המוחלשות תוך תכנון ארוך-טווח נכון בפרוייקטים לצמצום הפערים בחינוך ולצמצום ממדי העוני. כבר עכשיו, מעין בדוח הראשוני שגובש על ידי הוועדה, אפשר לראות בצד הביקורת על המצב הפוליטי הקיים ומבנה הממשל ושיטת הבחירות הקיימת, הצעה ראשונית של שיטת בחירות איזורית-יחסית של פרופ' שמואל קניאל. בשיטה זו יש שילוב בין השיטה האיזורית המחלקת את המדינה לאיזורים, וכל איזור בוחר את נציגו, אך יחד עם זאת חלק קטן ייבחר באופן יחסי-ארצי כדי לתקן עיוותים שיכולים להיות בשיטה איזורית. בכך המחויבות של המחוקק תהיה לא רק לחברי המרכז או למתפקדי המפלגה אלא לאיזור הבוחר אותו. כך המחוקק יהיה מעוניין לקדם נושאים חשובים לבוחריו משום שהוא יבחר ישירות על ידם. כיצד שינוי שיטת הבחירות ישפיע על כינון דמוקרטיה יציבה, והאם משטר זה יעודד מדיניות נאו-ליברלית או סוציאלי-דמוקרטית? זאת נוכל לנתח רק לאחר גיבוש הסופי של המלצות הוועדה. בחודש ינואר 2006 הגישה הוועדה דו"ח ראשוני לנשיא המדינה, בואו ו"נחזיק אצבעות"...

הרציונל מאחורי המנדט שקיבלה הוועדה מנשיא המדינה הוא ששינוי שיטת הבחירות יביא ליותר יציבות פוליטית במדינה, לצמצום ה"סחטנות" הפוליטית - באשר היא, לגיטימית אם לאו - וכך תתפנה הממשלה לתכנון ארוך טווח, שיעסוק בנושאים החשובים במדינה, קרי חינוך, חברה וכלכלה.

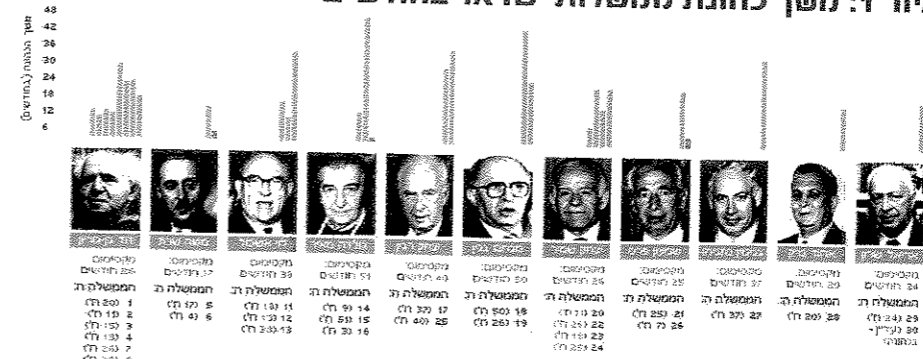
אולם יציבות פוליטית אינה תכלית הכל במשימה הלאומית שנושא המרכז להעצמת האזרח, שכן גם דיקטטורות הן יציבות. לפיכך בד בבד עם שינוי שיטת הבחירות, המרכז יוזם מבצעים לקידום המודעות לאזרחות וחשיבותה של מעורבות אזרחית בדמוקרטיה, בקרב בני נוער במסגרות השונות. המרכז להעצמת האזרח אינו פועל ליישום צדק חברתי כמו צמצום פערים כלכליים ופערי השכלה אלא הוא מתמקד בחינוך האזרח לערכי הדמוקרטיה ולהטמעת המעורבות האזרחית הנגזרת ממנו. לדעת פרופ' מנשרי, מטרת העל היא אולי שונה אך הדרך היא משותפת. שינוי שיטת הבחירות והטמעת ערכים דמוקרטיים בקרב האזרחים החדשים יהפכו את החברה הישראלית ליותר אחראית כלכלית וחברתית, ויביאו להשקעת משאבים לקידום

חילופי גברי תכופים במשרדי הממשלה, מפלגות קטנות המשמשות לשון מאזניים ואפילו מעורבות יתר של בית המשפט העליון בניהול המדינה הם החולשות העיקריות של המוסדות הפוליטיים והבירוקרטיים בישראל, ואלה ימוגרו רק עם שינוי שיטת הבחירות הקיימת.

בטענה זו מחזיקים חלק מהחברים בוועדת בדיקה ממלכתית שהקים נשיא המדינה בשנת 2003 המורכבת מכ-70 מומחים, נושאי משרות באקדמיה ומחוצה לה, שנבחרו בקפידיה כדי לחקור את הניסיון בארץ ובעולם ולהתאים שיטת בחירות - גם אם היא יציר כלאיים של כמה שיטות מוכרות - לתרבות הפוליטית ולמבנה החברתי בישראל. הוועדה פועלת בתסות "המרכז להעצמת האזרח" שעל יד אוניברסיטת תל-אביב והיוזמות להקמתה כמו גם להקמת המרכז עצמו, הגיעו כאשר נקעה נפשו של הציבור מהשחיתות שפשתה במוסדות הפוליטיים בארץ ולאחר שהגיעה לשפל שלא ידע כמותו בעבר.

לדוגמה, ממשלות ישראל ידעו עשרה שרי תיירות בעשר השנים האחרונות ובמשרד הפנים שימשו ארבעה מנכ"לים בין השנים 2000-2005. זהו מצב בלתי נסבל המעודד פעולות בסטנדרט הקצר שמשפקות קרדיט מידי אך שטחי. גרוע מזה, חילופים תכופים מאפשרים לממלאי התפקידים להתחמק מלשאת באחריות למעשיהם, בעיקר למחדליהם, שכן שיטת הבחירות כיום אינה מעודדת נשיאה באחריות (accountability) בכך שאינה אזרחית ואינה אישית. לדברי נשיא המרכז להעצמת האזרח וחבר הוועדה הממלכתית, פרופ' דוד מנשרי,

איור 1: משך כהונת ממשלות ישראל בחודשים

מתוך הדו"ח הראשוני לוועדה הממלכתית לבחינת שיטת הבחירות בישראל, ינואר 2006. באדיבות המרכז הישראלי להעצמת האזרח.

מדינת הרוחה והטרוגניות תרבותית: גלגולו של רומן מקרטע

הרוחה הישראלית. כלומר, היקפה וחוסנה של מדינת הרוחה בישראל בעבר הייתה קשורה לדעתם לקיומו של אתוס תרבותי משותף לאזרחי ישראל. טענה זו חשופה לשני כשלים מרכזיים: הכשל ההיסטורי והכשל הלאומי. הכשל ההיסטורי בא לביטוי בכך שהמצדדים בכינונה של חברה הומוגנית מתעלמים משתי עובדות יסוד. ראשית, למרות היותה של ישראל יותר שוויונית בעבר, בהשוואה למדינות אחרות, הרי שחלק מזרע אי-השוויון הניכר בה היום נזרעו כבר אז: אי-שוויון בנכסים כלכליים (משאבי קרקע ודיור); אי-שוויון בנגישות להשכלה; ואי-שוויון בנגישות לשוק עבודה מוטה השכלה (מרכז ופריפריה). שנית, אם נכון שישראל הייתה יותר שוויונית בעבר, הרי שהשוויון לא היה פועל יוצא של הומוגניות תרבותית. יש לזכור, שנות החמישים והשישים היו שנות העליות הגדולות, שנים שבהן התאפיינה החברה במידה עמוקה של הטרוגניות תרבותית.

הכשל הלאומי בא לביטוי בכך שמפלגות השלטון בישראל (הימין והמרכז) מעניקות חשיבות רבה לפיתוח של אתוס לאומי ותחושה של שותפות גורל יהודית (שמוציאה מניה וביה את אזרחי ישראל הערבים). אבל שימת דגש על אתוס ותחושה מסוג זה אינה מלווה בפיתוח של סולידאריות חברתית/כלכלית. כלומר, דווקא המפלגות והחובים הקוראים לכינונה של הומוגניות תרבותית (שממנה אמורה לצמוח סולידאריות חברתית) דוחים ברגל גסה תפיסות עולם חברתיות שמעלות על נס את ערך השוויון החברתי (ראו מאמרי "ניאו-ליברליזם בחסות

הניאו ציונות", בתוך גדעון סאמט (עורך), המצב עכשיו, 2003, כתר, תל-אביב, עמ' 172-179. המאמצים לחיזוק ההומוגניות התרבותית, גם כאשר אלה מלווים בהנחלתה של תחושת איום קיומית לאזרחי ישראל היהודים (הטרור האסלאמי והגרעין האיראני), מאפשרים דווקא את המשך פירוקה של מדינת הרוחה; מאמצים אלה אינם מובילים להתפתחותה של סולידאריות חברתית/כלכלית. להיפך, ממשלות ישראל של שני העשורים האחרונים, האחראיות בין יתר הגורמים, להזנתן של פרנויות מסוג זה, מקדמות סדר יום אנטי-חברתי האלים ביותר שישראל ידעה מעודה.

מהם התנאים הנוספים שצריכים להתקיים לשם בסוס מדינת רווחה? יש שיאמרו שתנאים נוספים אלה כוללים בין היתר צמיחה כלכלית בת-קיימא וגידול משמעותי במשאבים העומדים לרשותה של החברה. אך זה בדיוק מה שקורה בשנים האחרונות, במקום התחזקותה של רשת ביטחון חברתי או צופים בהגדלת הפערים ואי-שוויון. כלומר, הצמיחה הכלכלית והגידול הדרמטי בהכנסה לנפש בישראל מתרחשים לצד העמקת הפערים בחברה ובנסיגתה של מדינת הרוחה.

למול כישלוננו של הפרויקט הלאומי להבטיח את התפתחותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית בישראל ניצבות שתי אסטרטגיות אחרות: אסטרטגיה ליברלית ואסטרטגיה רב-תרבותית. האסטרטגיה הליברלית היא זו המבקשת לפתח סולידאריות חברתית שאינה תלויה במאפייני זהות לאומיים, גזעיים אתניים או מגדריים. היא מבקשת להנחיל לאזרחי המדינה תחושה של ערבות ואחריות הדדית, הדרושה לפיתוחה של מדיניות רווחה פרוגרסיבית, על בסיס השתייכות של כלל האזרחים למסגרת פוליטית אחת. זוהי סולידאריות, שנשענת על תפיסת עולם שמאלית שמעלה על נס את היחיד וזכויותיו החברתיות ודוחה את הרלוונטיות של זהותו הקולקטיבית/לאומית של היחיד לשאלות של צדק חלוקתי. תפיסת עולם זו מניחה שקיימת אפשרות ריאלית לפתח נכונות בקרב קבוצות חברתיות מבוססות להקריב ממשאביהן והכנסותיהן למען "אחיהם" הנמנים על הקבוצות החלשות. האתגר המרכזי הניצב בפני תפיסה זו, הוא הנחלת העמדה הקובעת שיתרונות מעמדיים ומולדים של אזרחים בעלי מעמד חברתי וכלכלי גבוה הם עניין של

מזל שאינו מצדיק הענקת הכנסה גדולה מזו של אחרים. בקיצור, האתגר המרכזי הניצב בפני תפיסה זו לדעתו הוא להנחיל לאזרחי החברה את הציווי המוסרי של אחווה כך שניתן לערער באמצעותה על האידיאולוגיה של הימין שהפך את הדאגה של היחיד לעצמו ולמשפחתו לעיקרון מוסרי בלעדי.

האסטרטגיה השנייה היא האסטרטגיה הרב-תרבותית. אסטרטגיה זו אינה שוללת את חשיבותו של מכנה תרבותי משותף להתפתחותה של סולידאריות חברתית אך מדגישה בעיקר את חשיבותה של הזהות הקולקטיבית של קבוצות המשנה בחברה לאפשרות התפתחותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית. כלומר, היא רואה בזהות זו עיקרון פעולה חשוב במציאות חברתית המאופיינת באי-שוויון חברתי/כלכלי שנושא אופי לאומי, גזעי, אתני ומגדרי. הדגשת הזהות הקולקטיבית של קבוצות המשנה אמורה להעצים את מודעותן החברתית אודות קיומן של מנגנוני אפליה ודיכוי שיטתיים המופעלים נגדן ולאפשר את גיוסן למאבקן למען הכלה שווה ומלאה בחברה, הכוללת, בין היתר, מאבק להבטחת זכויותיהם החברתיות של אזרחי המדינה.

חשיבותה של האסטרטגיה הרב-תרבותית, יש לציין, עולה בעקבות כישלונם של שתי האסטרטגיות האחרות. כלומר, חשיבותה עולה לאור העובדה שאי-הצלחתה של החברה לפתח סולידאריות חברתית/כלכלית חוצה גבולות לאומיים, גזעיים אתניים ומגדריים נובעת מקיומם של מנגנונים שונים הדוחקים את הקבוצות המוחלשות אל שולי החברה. במילים אחרות, חשיבותה של הפרוגרמה הרב-תרבותית עולה בשל היעדר נכונות בקרב קבוצות חברתיות מבוססות לראות בקבוצות הלא-אמידות "אחים ואחיות", וזאת לעיתים רבות בגלל זהותן הקולקטיבית הנבדלת של האחרונות. הבעיה היא, אם כן, שהצירוף בין מעמד חברתי-כלכלי לבין מאפייני זהות אחרים (לאום, גזע, מגדר ואתניות) פוגע באפשרות המעשית לפתח בקרב הקבוצות המבוססות נכונות להקריב ממשאביהן והכנסותיהן למען "אחיהם" הנמנים על הקבוצות החלשות.

האסטרטגיה הרב-תרבותית נועדה לתת מענה למציאות חברתית זו. אך כאן יש לציין מיד שאסטרטגיה זו פועלת לעיתים כחרב פיפיות. כלומר, לא רק שסדר היום הרב-תרבותי לא מוביל

בהכרח להתפתחותה של סולידאריות חברתית ולפיכך להתפתחותה של מדינת רווחה פרוגרסיבית, הוא גם מביא לעיתים לתוצאות הפוכות. התגבשותן של קבוצות חברתיות על בסיס זהויות קולקטיביות מובחנות, תביעתן לתקן עוולות חברתיות ודרישתן להבטיח לחברותיהן ולחבריהן הכלה שווה ומלאה בחברה, מובילה לעיתים לתוצאה הפוכה: התנהלות זו מעצימה את העוינות כלפיהן מצדן של קבוצות אחרות בחברה והיא פוגעת באפשרות ליצירתה של סולידאריות חברתית חוצה גבולות סקטוריאליים.

כך גם בישראל. תביעותיהם של רבים מאזרחי ישראל לשוויון פוליטי, חברתי ותרבותי דווקא פוגע בנכונות של הרוב להיענות לתביעות אלו. להלן מספר דוגמאות:

(1) כל תביעה קולנית למדי של אזרחי ישראל הערבים לשוויון פוליטי וכלכלי מביאה לחיזוק העוינות כלפיהם ולהנצחת קיפוחם. לפיכך כל תביעה "רדיקלית" שלהם לשוויון מסתכנת דווקא בדחיקה גוברת שלהם מחוץ לגבולות הסולידאריות החברתית" ואף בחיזוק הלגיטימציה של רטוריקת הטרנספר. (2) בבואן לתבוע תיקון עוול היסטורי למצביעיהן (תוך שהן מקדמות חזון קלריקלי הנתפס כאיום על החברה הלא-דתית), המפלגות החרדיות מילאו תפקיד מרכזי בהעצמת כוחה של "שינוי" בכחירות הקודמות. בעוד היא חורטת על דיגלה את הדאגה למעמד הביניים, הפכה "שינוי" למעשה לבת-בריתו של שרון ונתניהו בקידומה של מדיניות כלכלית מבית מדרשו של הימין החברתי. אחד מהמאפיינים של תנועה זו הייתה היעדר סולידאריות ואף עוינות כלפי אוכלוסיות מוחלשות: מהגרי עבודה, חרדים, ערבים ומזרחים.

(3) לבסוף, נחזור לדוגמה שבה התחלתי: סדר היום החברתי של יו"ר העבודה עמיר פרץ. פרץ דוחה מכל וכל-לפחות באופן רשמי - את הטענה שהוא מנהל פוליטיקה של זהויות. הוא מדגיש שהוא מבקש לקדם סדר יום חברתי אוניברסאלי ולפיכך לקבור אחת ולתמיד את "השד העדתי". אך לצד רטוריקה רשמית זו מתנהלת פוליטיקה "רכה" של זהויות, בין אם מרצונו או בין בעל כורחו. כלומר, רבים מתמכרו של פרץ מדגישים את עובדת היותו מנהיג מזרחי ראשון של תנועת העבודה לדורותיה ואת סיכויו לרכוש את תמיכתו של הבוחר המזרחי הרואה בו אחד "משלנו" ("דיאלנה").

הוא נתפס אפוא על-ידי ציבור זה כמנהיג המחויב לקדם את "הקבוצות החלשות בישראל", שם קוד, בין היתר, למזרחים קשי יום. פרץ נתפס אפוא כמנהיג שמקדם סדר יום המשלב תביעות להכרה עם תביעות לצדק חברתי. לרגע נדמה היה ששילוב זה יכול למשוך גם מצביעים השייכים לקבוצות אחרות. לרגע עלתה התקווה שהוא יכול להנהיג קואליציה של קבוצות חברתיות שעליהן נמנים מזרחים, ערבים, מהגרים/עולים ומשפחות חד-הוריות (נפגעים העיקריים של המדיניות האנטי-חברתית של ממשלת שרון/נתניהו) וכן של אשכנזים מבוססים המונחים על-ידי שיקולים ערכיים החורגים מעבר לאינטרסים מעמדיים ותרבותיים צרים. אך הפוליטיקה "הרכה" של זהויות הולידה תגובת נגד. לאחר ההתלהבות הרגעית מפרץ, אנו עדים למאמצים רבים לדה-לגיטימציה שיטתית שלו הן בשל היותו מנהיג ממוצא מזרחי והן בשל סדר היום החברתי (סוציאלי) שהוא מוביל. יש אומרים שכישלוננו של פרץ בסקרים עד כה נובע מכך שהוא לא השכיל לקבוע את עצמו בדעת הציבור כמנהיג בעל סדר יום מקיף, גם חברתי וגם מדיני. הוא נתפס כאיש של נושא אחד, כלומר הנושא החברתי. לא ניתן לדחות על הסף הסבר זה לירידה בפופולאריות של פרץ. אך לדעתי הסבר זה - גם אם יש בו מן האמת - אינו נוגע בשורש העניין. לדעתי הירידה בתמיכה של פרץ בציבור נובעת באופן מכריע מהשילוב הכלתי-נמנע - הייתי אומר - שבין סדר היום החברתי שהוא מוביל לבין ההשתמעויות התרבותיות של סדר יום זה. בעיני רבים סדר היום החברתי אינו לגיטימי משום שהוא מזוהה עם "האחרים" של החברה בישראל. על רקע זה, המאמצים לדה-לגיטימציה של פרץ מצליחים לגרום למצביעים אשכנזים רבים (וגם למזרחים רבים הננועים בבז עצמי) לחפש מקלט בחיקה החם של קדימה. ניתן לומר, כי חלק ניכר מהמצביעים האשכנזים (וכן מזרחים רבים) נעים לאותה פוליטיקה של זהויות מבית מדרשה של תנועת שינוי. כלומר, גם אם הבחירות הפנימיות בתנועת שינוי והסקרים הכלתי-מחמיאים מבשרים על מותה של התנועה, פוליטיקת הזהויות האתנוצנטרית של שינוי, הננועה בנימות גזעניות בוטות, ממשיכה למצוא אפיק חלופי בקדימה. השליח אמנם עומד לנפוח את נשמתו אך המסר שלו חי וקיים. משמעותה של חיוניות זו היא שישראל רחוקה מאוד מאידיאל שאותו

מבקש רומר לקדם: סולידאריות חברתית חוצה גבולות לאומיים ואתניים. יתרה מזאת, אנו רואים אפוא שבכל המקרים הללו צץ הפרדוקס המובנה של פוליטיקת הזהויות בישראל. המאבק של קבוצות חברתיות לשוויון על בסיס זהותן התרבותית מביא לדחיקתן המחודשת לשולי החברה. כיצד ניתן להיתלץ ממעגל קסמים זה? כיצד צריכות לנהוג קבוצות חברתיות החשופות לאפליה ודיכוי שיטתי כדי להבטיח לחבריהן הכלה שווה ומלאה בחברה? מה עליהן לעשות כאשר שתי האסטרטגיות החלופיות (הלאומית והליברלית) נכשלות כשלו רב בהבטחה להכלה שווה ומלאה של כלל היחידים והקבוצות בחברה? מה על אזרחי ישראל הפלסטינים לעשות? האם עליו בכל זאת לנסות ולהתמזג לתוך החברה הישראלית? אך האם החברה הישראלית מוכנה לאפשר לו לעשות זאת? מה על מהגרי העבודה לעשות כדי ליהנות מזכויות בסיסיות אזרחיות, פוליטיות וחברתיות? האם עליהם בכל זאת לנסות ולהתמזג בחברה הישראלית? שאלה דומה ניצבת בפני מהגרים מאתיופיה ומחבר העמים וכן בפני נשים ומזרחים. שוב הדילמה היא בין האימוץ של פוליטיקה אוניברסאלית (בין אם בגבולות השיח הלאומי או בין אם בגבולות השיח הקוסמופוליטי) או בין האימוץ של פוליטיקה של זהויות.

מדינת הרוחה והטרוגניות תרבותית: גלגולו של רומן מקרטע

מדינת הרווחה והטרוגניות תרבותית: גלגולו של רומן מקרטע

אך יתכן שהפתרון אינו נמצא בפתרון כזה או אחר של הדילמה. כפי שהתרבות הפוליטית בישראל מלמדת, הן אימוצה של פוליטיקה אוניברסאלית והן אימוצה של פוליטיקה של זהויות אינן יכולות להבטיח את כינונה או כינונה מחדש של מדינת רווחה פרוגרסיבית בישראל. השתלטותה של האידיאולוגיה של הימין החברתי במחוזותינו בנוסף לעוינות (שלא לומר גזענות ודעות קדומות על רקע לאומי, גזעי אתני ומגדרי) ההדדית בין הקבוצות המרכיבות אותה מקשים על פיתוחה של סולידאריות חברתית הנדרשת לשם כינונה של סדר חברתי-כלכלי מסוג זה. קושי זה מתעצם, כפי שציינתי, לנוכח העובדה שגם הרטוריקה התומכת

בפיתוחה של הומוגניות ושותפות גורל יהודית מסייעת דווקא לקידומה של מדיניות אנטי-חברתית ולהמשך פירוקה של מדינת הרווחה. מאידך הפוליטיקה של זהויות - כפי שהיא מתגלה לנגד עינינו כיום - מעצימה את העוינות בין הקבוצות.

יתכן והאפשרות היחידה לשינוי פני הדברים טמונה במרי אזרחי. יש לזכור שהצנדים המשמעותיים שנעשו בעבר לעבר מדיניות רווחה פרוגרסיבית באו בעקבות מרי אזרחי מסוג זה (ואדי סאליב והפנתרים השחורים). כלומר, בסופו של דבר, מה שיכול להביא לשינוי המיוחל אינו הרצון הטוב של הקבוצות המבוססות לוותר על מקצת ממשאביהם למען הקבוצות המוחלשות ולא יכולתן להפנים את הרעיון של רולס אודות פיתוחה של אחווה, אלא נחישותן ונכונותן של האחרונות לצאת לרחובות. כלומר, אפשר שדווקא התפתחותן של מאזן אימה בין אמידיים לעניים היא שיכולה להביא לחלוקה שוויונית יותר של משאבים בישראל ולהתפתחותה של מדיניות רווחה פרוגרסיבית בה.

באדיבות הצלם יאיר גיל www.yairgil.com

כאן לא מצביעים בבחירות כאן מחפשים פת לחם. דניאל בן סימון

דניאל בן סימון הינו חבר מערכת עיתון הארץ, מחברם של מסי ספרים על החברה הישראלית. בוגר קרן אייסף.

70 עברו כאיש אחד לליכוד, כעבור זמן החליפו את נאמנותם לש"ס ובבחירות האחרונות חזרו לליכוד. ומה עכשיו? "כלום!" נאנחה שרה, "מה עשו בשבילנו? לא נצביע לאף אחד. אף אחד. כאן לא רוצה להצביע. רק צרות היו לנו".

מכל הפוליטיקאים, בנימין נתניהו מזדקר כאויב מושבע. האיש שהילך קסם על העניים ושוכני המצוקה ונעזר בהם כדי

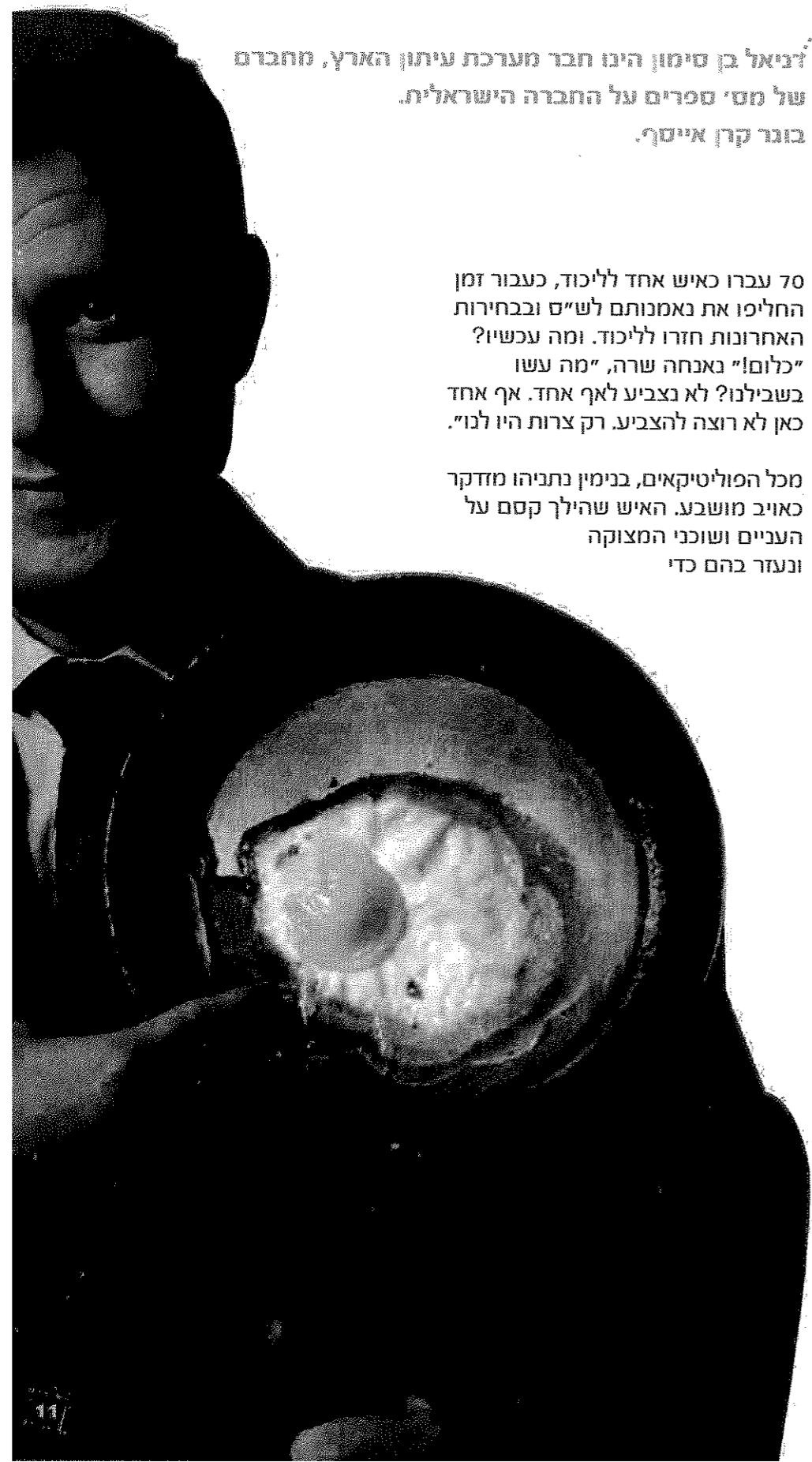
דיוקנה העני של ישראל כאילו הומצא בשביל המושבים שמפוזרים, כאבן ללא הופכין, בין בית שמש לקריית מלאכי. עד לפני עשור, עדיין עסקו החברים בעבודות אדמה והוציאו את לחמם מן הארץ. שני-נויים מקרו-כלכליים וניהול מושבי כושל שיקעו את התושבים בייאוש והסיגו את חייהם לאחור. אחדים הכיעו עד לפת לחם.

העוני והמצוקה הולידו ניכור עמוק והרחיקו את התושבים מהמתרחש מחוץ לתחום המושב. החברים במושב שדות מיכה חשים שהמדינה נטשה אותם כי לא נענתה לקריאות המצוקה ששיגרו לעברה. לא רק המבוגרים חשים כך, גם הצעירים איבדו קשר עם מה שקורה מחוץ למושב. "מה יש לי מהמדינה?" התאונן ברק לוי, בן 18. הוא עזב את בית הוריו ובא לחיות בביתם של סבא וסבתא שלו במושב. בשנים האחרונות, קוצצו קצבאות הזקנה ושאר קצבאות הביטוח הלאומי והסבתא שרה לוי נותרה עם 1.200 שקל לחודש.

"לא נשאר כלום במושב", סיפרה הסבתא, עוצרת את דמעותיה, "באנו לישראל ב-1956 והיה לנו מכל טוב במושב. היה לנו מטע, היו כרמים, אבוקדו, לולים, היה כל מה שצריך. עכשיו הכל נגמר. לא נשאר לנו שום דבר. ייבשנו את השדות ועכשיו האדמה מתה".

לאורך השנים, הפוליטיקה עבדה ללא הפוגה, במיוחד לפני בחירות. החברים התוודעו לכל צבעי הקשת הפוליטית. למעט המפלגות הערביות ומרצ, ניסו הכל. בשנות החמישים תמכו 60 המשפחות במושב במפא"י. בשנות ה-

הצילום מתוך הספר "הישראלים" באדיבות הצלם מיכה קירשנר

כאן לא מצביעים בבחירות כאן מחפשים פת לחם.

לזנק לראשות הממשלה ב-1996, נהפך היום לאדם השנוא ביותר על השכבות החלשות. הקיצוץ החד, שביצע בקצבאות הביטוח הלאומי, השליך מאות אלפים לשולי החיים. "במקום שיהיה לי כסף לקנות אשל ולחם", הוסיפה שרה בקול חנוק מבכי, "עכשיו אני צריכה לבחור או זה או זה. ריבוננו של עולם! למה עשה לנו את זה? הוא הוריד גם לאלמנות. מה המכה הזאת שהביא עלינו? במקום שיעזרו לאנשים הזקנים, הורידו להם. יסלחו לאלוהים לביבי על מה שעשה לנו. אני אומרת לך, שביבי לא יעלה לעולם".

גם רמי בן דוד ושכנו אהרון, איש צבא קבע, לא יצביעו בבחירות הקרובות. שניהם בשנות ה-30 לחייהם שנקלעו למצוקה כלכלית שלא ידעו כמותה בעבר. רמי סגר את המשק שלו ואהרון מפרנס את משפחתו עם המשכורת מהצבא. "הכל נפל", סיפר רמי, "כל החברים עובדים בחוץ. מי שלא עובד, מת. בקושי יש לו מה לאכול. גם מביטוח לאומי לא נשאר כמעט כלום. ביבי ריסק לעניים את הצורה".

רמי ואהרון זוכרים את התזזית של טרום הבחירות במושבים. מצעדי המועמדים, ביקורי המפלגות ובייחוד פיזור סיטוני של הבטחות. "מי יעז היום לבוא לכאן?" ספק הזהיר רמי, ספק איים. אהרון הנהן לאות של הסכמה. במערכות הבחירות האחרונות תמכו בליכוד. הרבה הודות למנחם בגין ולמורשת של אהבת ישראל שהנחיל. "היום נגמר להם, לכולם", הוסיף רמי, "לא נצביע לאף אחד. כולם שיקרו לנו. כולם הבטיחו לנו ולא קיימו. לא רוצים יותר את הפרזיטים האלה שחיים על חשבוננו. שהמדינה הזאת תחפש את הקולות בהרצליה ובכפר

בכה. לפני ביבי, קיבלתי 1.900 שקל לחודש, ואז בא ביבי, שייקח אותנו אלוהים, והוריד לי ל-1.200 שקל". כאן תמיד הצביעו למפד"ל, הזרוע הפוליטית של הפועל המזרחי. כמו בשדות מיכה, נדדו העולים ממרוקו עם נאמנותם לליכוד ולש"ס. "אנשים לא יצביעו בבחירות", הוסיפה יפרח "כי כולם שקרנים".

חברתה, אסתר בן חמו, אמרה שהפעם ילכו רק עם מי שמבטיח לעזור לעניים. "כל השנים היה פה מפד"ל וליכוד", הוסיפה, "לדעתי עכשיו יהיה הרבה מערך ואולי גם הרבה קדימה".

ברק לוי משדות מיכה כבר בן 18. ספק אם יטרח לממש את בחירתו. מאז שעבר לגור עם סבו וסבתו הקשישים, הוא עסוק בלרכוש עבורם מצרכי יסוד ותרופות בבית שמש. בתמורה, הוא מקבל כמה שקלים כדי לקנות לעצמו קופסת סיגריות. הדיבורים על הבחירות הקרובות העלו על שפתיו חיוך מריר. כל כך עסוק במצוקת חייו, עד שלא הבחין שהבחירות בפתח.

בכל מקרה, זה לא אומר לו כלום. הצבא לא מתכוון לגייס אותו כי נתקע שנתיים בכיתה י' וסוף הלימודים אינו נראה באופק. ברק חושב שהצבא הוא ההזדמנות האחרונה שלו להיות בן אדם כמו כולם. לפחות יזכה לשלוש ארוחות ביום ולרכוש חברים. "אין לי כלום במושבי", נשנק קולו, "אין לי מה לעשות בחיים. אני חוזר מבית הספר ויושב בלי מעשה. מחכה שסבתא שלי תשלח אותי לקנות לה תרופות". מה יעזרו לו הבחירות?

הכתבה באדיבות עיתון "הארץ".

על בחירות ודפוסי הצבעה בישראל. ראיון עם ד"ר ריקי טסלר.

ירון נעים

ד"ר ריקי טסלר, מרצה באוניברסיטה הפתוחה ומלמדת באוניברסיטת בן גוריון ובמכללת ספיר. משולבת פעילות אקדמית עם פעילות ציבורית בנושא החברה האזרחית. מחברת הספר "בשם השם, ש"ס והמהפכה הדתית", בהוצאת כתר 2003. מחקרה עוסקים ביחסי דת-מדינה, מפלגות וחברת אזרחית.

ירון נעים מודה ומחנך בביה"ס בבאר שבע. דוקטורנט בקרן אייסיף. לומד בחוג לתולדות עם ישראל באוניברסיטת בר-אילן

ד"ר ריקי טסלר שולום. מאחר ונראה שכל המפלגות מחזרות אחרי נשים מוכרות, האם לדעתך הבחירות העומדות בפתח מבשרות על שינוי מהותי ביחס לייצוג נשים בפוליטיקה?

הבחירות הקרובות אינן מבשרות שינוי מהותי ביחס לייצוג נשים בפוליטיקה, ולא ניתן לצפות לשינוי מכיוון שמבנה ההזדמנויות פתוח בעיקר בפני גברים. נשים אינן נמצאות במעגלי הכוח (שיעור הנשים הנמצאות בצמרת הצבאית, הכלכלית והמפלגתית נמוך ביותר). לא ניתן לצפות לשינוי מכיוון שאיש לא מתאמץ לקדם שינוי מהותי אלא לשמר את הקיים: ההעדפה המתקנת שנקבעה מרדימה את כולם (גם את שדולות הנשים) ומשמרת את שיעור ההשתתפות של הנשים בפוליטיקה על 15%, בעוד ששיעורן באוכלוסיה גבוהה מ-50%. בנוסף, נשים שהגיעו לצמרת היכן לא פמיניסטיות במוצהר (לא יפעלו לקדם נשים אחרות אלא לקדם אניבה מהותית, ראה למשל, ציפי לבני). במערכת הבחירות הקרובה התחרות על משבצת הנשים בכל אחת מהמפלגות הינה בלתי סבירה: המקומות המשוריינים לנשים כבר שוריינו לנשים המכהנות בכנסת ואילו המועמדות החדשות נאלצות להשקיע מכספן הפרטי הון, על מנת להידחף למשבצת אחת ריאלית, עליה מתחרות שתיים עשרה מועמדות לפחות. האם מסתמן שינוי לגבי ייצוג הנשים בעתיד הנראה לעין או במילים אחרות, האם צפויה ממשלה שבראשה עומדת "גולדה מאיר" נוספת? ההיסטוריה הפוליטית בישראל מלמדת

שעיתוי ונסיבות הם שקובעים, יותר מכל משתנה אחר (בודאי מגדר) את מי שנבחר לראשות הממשלה. עיתוי פטירתו של לוי אשכול ב-1969 אפשר למי שהייתה מזכ"לית מפא"י ומראשי תנועת העבודה - גולדה מאיר - לרשת את מקומו כמועמדת של פשרה, לאחר שהאחרים נתפסו כמאיימים (יגאל אלון, משה דיין), או ויתרו (פנחס ספיר). זאת, למרות שקיבלה רק שלושה אחוזי פופולריות בסקרים שקדמו לכניסתה לתפקיד. בטווח הנראה לעין, רק התפתחות של סיטואציה דומה יכולה להוביל בישראל לכהונת אישה בראשות הממשלה. בעתיד הרחוק, הסיכויים ישתנו מכיוון שאנו צפויים לגידול משמעותי בשיעור הנשים במעגלי הכוח. היכן עומדת ישראל ביחס למדינות אחרות בנושא זה של ייצוג נשים? ישראל בשנת 2002 נמצאה בחציון התחתון של המדינות הדמוקרטיות, עם ממוצע של 15% ייצוג נשים בכנסת ו-13% נשים בתפקידי שר בממשלה. מנגד, במדינות סקנדינביה, ייצוג הנשים הגיע לממוצע של 39% בפרלמנט ו-47% בתפקידי שר בממשלה. במדינות רבות שיעור הנשים המכהנות בתפקידי שרים גבוה בהרבה משיעור הנשים בפרלמנט. כך למשל, באנגליה 33.3% מתפקידי השרים הם של נשים, בעוד 17.9% בלבד ייצוג בפרלמנט. בארה"ב, 31.8% מכהנות בתפקידי שרים לעומת 14% ייצוג בפרלמנט. אם כך, מהו השינוי העיקרי שניתן לצפות ממערכת הבחירות העומדות לפנינו? לא ניתן לצפות לשינוי בנושא ייצוג הנשים. ניתן לצפות למאבק משמעותי של ארגוני החברה האזרחית בעיקר,

להעלות את השיח האזרחי/חברתי לסדר העדיפויות הלאומי ולדון - לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל - בשאלות ערכיות מהותיות של חוקה, חיבוק לאזרחות משותפת, אחריות המדינה לאיכות החיים ולאיכות הסביבה ועוד. המאבק הוא צפוי, אך לא בהכרח יוביל לשינוי. זאת מכיוון, שגם כיום כוחות שמרניים חזקים - שמעוניינים לשמר את "החברה המגויסת" הנרתמת ליעדי בטחון - לא יתירו התעוררות של "חברה אזרחית" הנרתמת לשיפור איכות החיים והסביבה בצד הגנה על בטחון. **מפלגות רבות התייחסו לנושא החברתי מאז ומעולם. אם כך, מה החידוש מבחינה חברתית המופיע במצע של המפלגות הגדולות?** הנושא החברתי הופיע מתמיד במצע המפלגות אך נבלע תמיד תחת כובד משקל הנושא הביטחוני. הדבר בא לידי ביטוי בחלוקת תקציב המדינה: ב-2004 גדל התקציב המאושר (בהשוואה למקורו) לביטחון ב-24.9%, בעוד שלשירותי חברה הוא גדל ב-5.3% בלבד. להערכתי, אין חידוש גם כיום: הנושא החברתי זוכה לעדנה זמנית ועולה לסדר היום הציבורי, אך הוא עלול להיות קצר ימים ולהישאר ברמת הדמגוגיה, מכיוון שהצגת דימוי (אמיתי או מדומה) של איום בטחוני על מדינת ישראל יסיט את הדיון (והתקציב) שוב אל תחתית סולם מאסלו: אל הביטחון. **האם לשם שינוי, ניתן לצפות שה- הבטחות החברתיות יקוימו לאחר מערכת הבחירות הנוכחית?** פוליטיקאים מקיימים הבטחות רק אם זה עולה בקנה אחד עם האינטרסים שלהם (פרטיים, סקטוריאליים, או ממלכתיים: בדרך כלל שני הראשונים).

על בחירות ודפוסי הצבעה בישראל: ראיון עם ד"ר ריקי טסלר.

קשה להניח שהפוליטיקאים בכנסת הבאה יתנהגו בצורה שונה. מכאן, ישום ההבטחות החברתיות אינו תלוי באישיות הפוליטיקאי, אלא ביכולת הארגונים החברתיים להניע אותו להוביל שינוי חברתי, על ידי קישור בין האינטרסים שלו לאינטרסים החברתיים והציבוריים. **לאור תקדימים היסטוריים האם מפלגה שנשענת על מועמדותו של איש אחד, לדוג' בן-גוריון בעבר וזמנתו של שרון היום, יש לה סיכוי הצלחה לטווח הקרוב והרחוק.** כאשר 27% מהציבור בישראל ב-2004 טענו שהם לא רוצים מדינה דמוקרטית ו-56% מתוכם טענו שהם רוצים מנהיג חזק - ניתן להבין את התחזקות המפלגות הנשענות על מנהיג חזק (קדימה). בטווח הארוך, מפלגה הנשענת על מנהיג חזק אינה יציבה ואין ערובה לחוסנה או אף להישרדותה במפה הפוליטית, שכן היא נשענת על יסודות לא יציבים: מנהיג אינו מחוסן מטעויות (אהוד ברק, ביבי נתניהו) או מבעיות בריאותיות (שרון). מה יהיה היזבקי שיחבר את מועמדי "קדימה" ללא מנהיגותו של שרון? האם יש להם מדיניות מוסכמת (דגש על מוסכמת) בנושאי חוץ ובטחון, כלכלה, חברה, סביבה ועוד? האם ישכילו לעבור לקבוצת מנהיגים במקום מנהיג בודד? וחשוב יותר, האם במבחן הקלפי הציבור יצביע עבור מפלגת 'אינסטנט', שבנפילת עמוד התווך האישי שלה, נאלצה לבנות במהירות מכנה משותף מאולץ?

מדוע לדעתך, ש"ס מצד אחד ושינוי מצד שני הולכות ונעלמות? המפה המפלגתית משתנה בניסיון להתאים את עצמה לשינוי במציאות

הימין הקיצוני "חזית יהודית לאומית" של ברוך מרזל ומי יכנס - אם בכלל - לשמאל הקיצוני?

מה יהיו לדעתך תוצאות הבחירות לאור מחלתו של שרון?

כאשר המערכת המפלגתית מנסה להדביק את השינויים במציאות הפוליטית, והמציאות הפוליטית משתנה בתדירות גבוהה ולעומק - לא ניתן להעריך את תוצאות הבחירות (גם לא חודשיים לפני הבחירות), מכיוון שהמגמות לא התייצבו. שינוי במשתנים פנימיים משפיע, כמו התרדמתו של שרון ופרישת טומי לפיד. שינוי במשתנים חיצוניים משפיע, כמו עליית החמאס לשלטון ברשות הפלשתינית והתחזקות האיום האיראני (מדומה או אמיתי). **האם ניתן יהיה להרכיב בקונסטלציה הנוכחית ממשלה יציבה?**

הקמת ממשלה יציבה בקונסטלציה הנוכחית בעייתית. היות וכיום קיים פיצול אידיאולוגי בתוך המפלגות (בכל מפלגה יש גם ימין וגם שמאל בטחוני). גם ימין וגם שמאל כלכלי-חברתי, כמו גם בין המפלגות, ניתן להעריך שהקואליציה החדשה שתיבנה תהיה הטרוגנית אף יותר מקודמותיה. קואליציה הטרוגנית זאת תיאלץ להכריע בשאלות בטחון וחברה גורליות לפחות כמו קודמותיה, וניתן להעריך שתהיה לא יציבה. **האם חלה שחיקה ביציבות של המשטר הישראלי בעקבות הבחירות החוזרות והנשנות?**

המשטר בישראל אינו יציב ויש לכך השלכות. בהנחה שבמערכת פוליטית יציבה אין שינויים תכופים מאד בהנהגת המדינה, נמצא שיציבותן של ממשלות ישראל נמוכה בהשוואה למדינות אחרות (מקום 32-32 מתוך 35 מדינות), וממשלות משלימות במוצע מאז 1992 ועד 2003 רק 63.76% מכהונתן (מדד הדמוקרטיה). הסיבה המרכזית לחוסר היציבות נעוצה בחולשת הקואליציות בעידן של קבלת החלטות גורליות: המרחק האידיאולוגי בין המפלגות שהרכיבו את הקואליציות עד 2003 (בנושאי חוץ ובטחון ובנושאי דת-מדינה) היה גדול מכדי שניתן לגשר עליו וכל מבחן גורלי שתבע הכרעה גרם ליציאת סיעות/מפלגות מתנגדות וכניסת אחרות, ובסיכומו של דבר לפירוק הקואליציה. התוצאה: תפקוד לקוי של ממשלות עקב חוסר יכולת ליישם (יש אומרים אף לתכנן) מדיניות בטווח הארוך.

ד"ר טסלר תודה רבה

סוציאל מיליונרים

ארז רואימי

ארז רואימי הינו בעל תואר ראשון במשפטים, המכללה האקדמית רמת גן ותלמיד לתואר שני במנהל עסקים במרכז הבן תחומי, הרצליה. ארז פרסם ומפרסם מאמרים רבים בעיתונות הכתובה והאלקטרונית בנושאי חברה ורווחה. בוגר ומנהל תחום פרויקטים בקרן אייסיף.

תשוכתי היא, רק מיליונר, או משהו שמיליונר חפץ בעיקרו. אין שום דרך אחרת לרוץ בפריימריס מפלגתי, מבלי ל"התאבד" כלכלית, אם אין בידך סכום כסף רב. אז מי בעצם מתמודד ברשימות המובילות לקראת הבחירות ה"חברתיות" הקרובות? ועד כמה, אם בכלל, קרובים כל אלה שיבחרו למקומות האפקטיביים (בעיקר בשל הונם) לציבור הבוחרים ול- בעיות החברתיות בישראל?

תשובתי היא, רק מיליונר, או משהו שמיליונר חפץ בעיקרו. אין שום דרך אחרת לרוץ בפריימריס מפלגתי, מבלי ל"התאבד" כלכלית, אם אין בידך סכום כסף רב. אז מי בעצם מתמודד ברשימות המובילות לקראת הבחירות ה"חברתיות" הקרובות? ועד כמה, אם בכלל, קרובים כל אלה שיבחרו למקומות האפקטיביים (בעיקר בשל הונם) לציבור הבוחרים ול- בעיות החברתיות בישראל?

עמיר פרץ הוא אכן משב מרענן, אולם פילוח הדור הצעיר שיכנס ויתמודד בזירות הפנים מפלגתיות, יהיה זהה לפניה של המדינה, לפילוח הדור הצעיר באקדמיה הישראלית, במגזר העסקי, התרבותי ובכלל. מי שעשיר יהיה עשיר יותר, מי שיכול להרשות לעצמו להוציא סכומי עתק, ייבחר ויקבל את השקעתו חזרה, ומי שלא יכול, לא יתמודד. או

בתוך "המפץ הגדול", הסופה הפוליטית, מלחמת כוכבים או כל שם אחר מפוצץ שיעניקו לתקופה הזו ובצדק, עניין אותי השבוע מי ואיך נערכים לבחירות במפלגות הגדולות. הנה עידן חדש, עמיר פרץ בראש מפא"י, יותר טוב מכל פלא שדודו טופז יכול לעולל בשידור חי, ממש מהפכה, או איך שדניאל בן סימון מ"הארץ" אמר - "הבסטיליה נפלה". הרבה תקוות נרקמות בלב אנשים. צעירים רבים מבקשים לנצל את הלון ההזדמנויות הזה ולהצטרף לזירה הפוליטית, לאחר שנים שפוליטיקאים מושחתים גרמו לבחילה בקרב אזרחים והביאו רבים מהם להתרחק ולהתנזר מפוליטיקה. זוהי שעת כושר ובני הדור הקודם (חוץ משרון ומפרס) צועקים על הדור הצעיר "קחו אחריות" כנסו למערכת הפוליטית, אל תהיו אדישים. יש כאלה שהשתכנעו. ההזדמנות מספקת הרבה אתגרים כגון: להוציא הרבה כסף, למכור, לחבק, לגשק, לרקוד באירועים ולפזר פליירים והבטחות, הכל נראה קטן, הרי זוהי שעת כושר. אבל אז נזכרתי בסיפור מעניין על אבא אחד, איש עסקים שיש מי שרצה לחסלו, שחלם לילה אחד, שביתו הקטנה תהיה חברת כנסת. הוא קם בבוקר, שתה קפה, חשב מעט, פתח את פנקס הציקים ואת הפנקס של אלה שחייבים לו ומאותו רגע, חלפו מספר חודשים וכתו הקטנה הפכה לחברת כנסת בגיל 27. הקלות הבלתי נסבלת. מי יכול לרוץ עם סיכוי אמיתי לפריימריס של מפלגה ששווה יותר מעשרה מנדטים? מי מממן אלפי מכתבים, נסיעות, פגישות, בר מצוות וחתונות, למי יש זמן להסתובב ולהשקיע בשווק עצמי ובקמפיין פוליטי משמעותי?

הבקבוק והשד שנעשו מציאות ממשית

נפתלי שם טוב

נפתלי שם טוב הינו דוקטורנט בקרן אייסיף, בחוג לקולנוע באוני' ת"א. מרצה ומלמד על תאטרון קהילתי.

סדרתיים, ולכן לא פלא שמעריב בוחר בכותרת המבליטה שלא מדובר בשד עדתי אלא בעבודה סטטיסטית כרונית וכואבת. מצד שני, כשאשכנזים מת-בטאים בעדתיים ובזענות בוטה יש להם הכשר מלא לעשות זאת, בלי לחשוש שילעגו עליהם שהם מכשפים המוצאים שדים מבקבוקים...

"בלי להזכיר שמות והורים..." ונמנע מכל אמירה העלולה להתפרש כעדתי... אבל מה שאסור לפרץ בודאי היה מותר לאהוד ברק. בכל ראיון עם הגנרל ברק הסביר האסטרטג מדוע אסור שפרץ ינהיג את מפלגת העבודה. לדבריו, אם פרץ ינצח בבחירות הפנימיות, מפלגת העבודה תהפוך למפלגת "נישה", כלומר למפלגה סקטוריאלית, וזאת משום שמעמד הביניים והעולים יעבירו תמיכתם למפלגת שינוי. מי הם אותם בוחרים שאליהם מתכוון ברק אם לא אשכנזים חילונים ובורגנים, המצביעים המסורתיים של מפלגת העבודה. מאחורי אמירתו של ברק מסתתרת תפיסת העולם של האליטה הותיקה - כל עוד מדובר במפלגה המנוהלת על ידי "הקבוצה שלנו" אזי מדובר במפלגה "לאומית רחבה", כאשר מצטרפות קבוצות אחרות או משתנים יחסי הכוח, כבר מדובר "בסקטוראליזם", באינטרס צר, ובקיצור במפלגה "עדתי". בנוסף, יש לשים לב שברק אינו מסביר כלל מדוע יעזבו בוחרים מעמד הביניים והעולים כאילו הדבר ברור מאלין.

שאלה נוספת עולה בהקשר הפריימריז היא מדוע מתן וילנאי ואהוד ברק שטענו כל הדרך טענות קשות כנגד שמעון פרס החליטו לתמוך בו. הרי הם טענו שיש לעשות חילופי דורות במפלגה, לתת הזדמנות לכוחות צעירים, ושהגיע זמנו של פרס ללכת הביתה. אם כך, הרי ההגיון היה מחייב לראות אותם תומכים בפרץ כשהחליטו לפרוש מהמרוץ... ובכל זאת ברור לכל, כאילו טבעי הדבר שהם תמכו לבסוף בשמעון פרס... נראה כי כאשר מזרחים מצביעים על הדרה, דיכוי ופערים מתרחבים הם נתפסים כ"בכיינים" ומתלוננים

כותרת מעריב (13.12.2005) זעקה "האשכנזים מרווחים 36% יותר מהמזרחים". מדוע דווקא נתון זה הובלט ככותרת על ידי עורכי העיתון ולא הנתונים האחרים שפרסם מרכז אדווה, כמו פערי השכר הענקים בין גברים לנשים או בין יהודים לערבים? ללא ספק השיח האתני (עדתי) בישראל גורם תמיד לתחושת אי נוחות, הוא "מקפיץ" את השומעים (במיוחד אם הם לא-מזרחים...) ומחבל בטענתם הוירטואלית שכביכול אין פערים בין אשכנזים למזרחים, שזה סיפור ישן משנות החמישים ועובדה שהבן של השכנים המזרחים נוסע ברכב יוקרתי ומתלבש על פי "הצעקה האחרונה".

אך גם כאשר מתפרסמים הנתונים המבוססים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המבהירים כי "השד העדתי" ממשי, בדוק וכואב, טומי לפיד בתוכנית הרדיו של מירב מיכאלי, נזקק לומר שנעצם בדיקת פערים על פי מוצא היא מעשה גזעני... והוא בודאי לא סומך על יושרם של החוקרים, והם בטח עשו הכל כדי להטות את הנתונים. מעניין שאותו לפיד "העיוור" לצבעים (כל עוד כולנו יהודים...), בהחלט לא "חרש" למוסיקה המזרחית של עמיר בנעיון שהיא עבור לפיד "טול כרם שכבשה אותנו..."

פליטות הפה הגזעניות של לפיד ידועות, אך דווקא אמירות יותר מתובנות לגבי יחסי הכוח בין אשכנזים למזרחים ראויים לבחינה. בפריימריז שנערכו לא מכבר במפלגת העבודה, ניסו כל המועמדים (מלבד פואד) להטביע את עמיר פרץ בתוך "הבקבוק של השד העדתי". פרץ, לעומת זאת, אימץ שיח אוניברסלי ודיבר אך ורק על עוולות כלכליות-חברתיות

מתוך הספר "הישראלים" באדיבות הצלם מיכה קירשנר

למה המזרחים מצביעים לימין?

דורון נחמיה

דורון נחמיה הינו סטודנט בחוג למשפטים באוני' ת"א, חבר בקרן אייסף.

ידעה שהופיעה בעיתון לפני כחודש וקצת, שוב העלתה עניין שמצליח להטריד כל פעם מחדש: הידיעה תיארה את מפגש הפעילים הראשון של מופז בליכוד (כן, פעם הוא התמודד שם, סוג של נוסטלגיה), כאשר מלבד כל ההצהרות של מופז בדבר "הליכוד זה הבית", שהפכו להיות כל כך מגוחכות שבועות ספורים אחר כך, הופיעו מספר שורות בהן סופר על התייצבותם בכנס של ישראל טייטו ואבי עובדיה. שני אלו ידועים בתור "פעילים חברתיים": הראשון הצליח להעלות את נושא הדיור לכותרות, דרך מה שנכונה "כיכר הלחם", השני פעיל בארגון "תנו לעבוד בכבוד". בתשובה לפשר נוכחותם בכנס, הסבירו האדונים כי "הם מחפשים מנהיג". כאשר לעמיר פרץ - שנתפס מבחינה ציבורית כמועמד עם האגידה הכי חברתית, וכמועמד שידאג לנושאים ה"חברתיים" - הסביר טייטו: "עמיר פרץ הוא מנהיג חברתי אך נלווים אליו הרבה אנשים שרוצים להמשיך את המהלכים המדיניים ואנחנו חוששים שאלה ידחקו את סדר היום החברתי לשוליים והדגש של ממשלתו, אם הוא ירכיב אותה, יהיה על ההיבט המדיני" ("הארץ", 2.12.05).

העיניים קוראות, הראש מסרב להאמין. כמה מילים שתומות ודיבורים אבסורדיים ניתן להכניס במשפט אחד? גם אם לא נתייחס ליכולתו ומנהיגותו של עמיר פרץ, עולה התמיהה: לחפש מנהיג חברתי אצל חברי הממשלה של השנים האחרונות? לבקש חמלה ותרופה אצל ההנהגה ששמה את שרי האוצר סילבן וביבי בראשה? ואף אם נניח כי הליכוד הפך את חברבורותיו ונהיה "חברתי", מה קשור מופז? האם הביוגרפיה הקוליבארית שלו - בדבר "הפריסה הדקה

והמריחה העבה", כדבריו - מעידה על רגישות חברתית ומאזנת את העדר תגובתו המתמשכת לנתיב הממשלה בהתייחסותה כלפי החצי התחתון של סולם העשירונים? הרי זהו אותו השר אשר כמה ימים לאחר כנס זה, בתגובה ל"תכנית העוני" ששלף אולמרט - כקוסם ששולף שפן - העלה מייד את הצורך לתוספת תקציב אדירה לביטחון. ומי בדיוק יהיו האנשים אשר ידחקו את סדר היום החברתי במפלגת עבודה? פרס כבר קפץ על הרכבת של יקדימה, ביילין התיישב על מרץ-יחד-מה שזה לא היה. על מי בדיוק ה"פעילים החברתיים" המסורים מדברים? האם האמת, אותה מנסים טייטו ועובדיה להחביא תחת סיבות ותירוצים עלובים, היא שהם אינם יכולים פיזית - נראה שזה מעבר לרצון - להצביע לטובת מפלגת העבודה? אותם שני פעילים חברתיים - והפעם בלי מרכאות, שכן לשניהם יש נקודות זכות לא מעטות בהעלאת נושאי הרווחה על סדר היום הציבורי - נראים לי כדוגמה מייצגת לתופעה המציקה של בוחרים ממוצא מזרחי, השמים מבטחם בהנהגת הליכוד ללא שום היגיון רציונאלי. מדהים לראות כיצד לאורך כל כך הרבה שנים, אותן קבוצות אוכלוסיה שנפגעו מהמדיניות הכלכלית הליברלית-ימנית של ממשלות הליכוד (עוד משלהי שנות ה-70), מהוות דווקא את ה"גרעין הקשה" של מצביעי הליכוד. יש כל מיני הסברים שונים לכך: ההסבר ההיסטורי, לפיו השנאה למפא"י ההיסטורית עדיין מצליחה להדביק את המזרחים לפתקים של מח"ל (וולראיה, סבתא שלי, שכל פעם שהיא נשאלת למי היא בוחרת, יורה "בגין" בלי לחשוב פעמיים); ההסבר התרבותי, הטוען כי רצונם של המזרחים

במפלגות הימין? האם תחלחל ההבנה ש"ימין" זה לא רק תיאור הגישה הביטחונית אלא גם תיאור הגישה החברתית, אשר בליכוד של ימינו מפורשת דרך עיניים כלכליות? דהיינו, ענייני רווחה וחברה מכומתים לכדי משוואת עלות-תועלת, והצלחת המשק נמדדת ב"שורה התחתונה", כאשר מדדים ממוצעים (שמראים כמה גדלה הכלכלה הישראלית, אך לא משקפים מי הרוויח ממנה, ומי בותר מאחור) מצליחים לכסות את ערוותה החברתית של מדינת ישראל.

כל פעם שהקשר המיתי בין הבוחר המזרחי לליכוד עולה לנגד עיני, קופץ לראשי המושג "תסמונת שטוקהולם", הבא להסביר את התופעה בה שבויים

ובני ערובה מגלים אמפטיה וחיבה כלפי שוביהם. אינני רוצה להשתטות ולעסוק בספקולציות של תוצאות בחירה, הסקרים המוצגים תדיר מצליחים לעשות זאת טוב ממני. אני רק מקווה כי הפעם יוכלו המצביעים המזרחים להתעלות מעל לחשבונות העבר, מעל למציאות הביטחונית שמעפילה באופן תמידי על העוול החברתי המתמשך, ולהיגמל מתסמונת שטוקהולם שאוחזת בהם בעשור האחרון. סימנים לכך כבר יש בשטח, בכתבות העיתונים ובהתבטאויות בתקשורת. נקווה שגם בקלפי לא יאחד ביד המשלשלת את המעטפה הרעד, וההיגיון יוביל בבחירת הדרך לשינוי חברתי. ורק עוד חוב קטן, באשר לטיטו ועובדיה: עם פרישת מופז מהליכוד,

הבינו שני החברים כי ממפלגה זו לא תצמח ישועה, והקימו את מפלגת לח"ם (לוחמים חברתיים מאוחדים). אפילו עבורם, הבחירה בין סילבן או ביבי היא כבר יותר מדי. דינו.

צילום: גולן פזידה.

כנסת או אגם הברבורים? יוסי בן נעים

יוסי בן נעים הינו בוגר החוג
למשפטים, אוני ח'יפה חבר בקרן
אייסוף ודוקטורנט למדע המדינה.
עובד מדינה במשרד האוצר.

מעשה שהיה כך היה:
אי שם במקום שכוח אל
באמצע האגם שבקרא כנסת ישראל
משכשכים בתוך האגם
ברווז, וברבור גם
במים העכורים, שוחים
על דא ועל הא, הם משוחחים.

ויאמר הברבור לברווז:
"שום דבר לא זז,
כל הזמן מבוזבז.
בוא נטיל על העם מיסים,
וגם קצת היטלים עסיסיים.
על העניים לשאת בעול,
אחרת כל המדינה תרד שאול".

וישב הברווז לברבור:
"הרי חכם אתה, ולא בור
צריך לשאת בנטל ברוו,
במדינה אין מים, אין נפט
לציבור אין כסף להחליף בבית טפט
למרות חישוב מתמטי,
הגשם נשאר אנט'פטי.
אבוי לנו הכנרת ריקה
והכלכלה סופגת עוד מכה.
התקופה בהחלט לא קלה,
בטחון ודברים אחרים
והמחירים הולכים ומאמירים.
אנשים שואלים מה יהיה
מחר, אפילו מה יהיה היום,
המצב בורא ואיום!"

ויפצה הברווז את פיו ויאמר:
"אכן המצב רע ומר,
העם מאוד ממורמר
מה הפיתרון תאמר?
ערך הכסף לא נשמר
תן תשובה, תאמר?
תן תרופה, ונגמר!"

ויאמר הברבור לברווז:
"ומה על מצב הביטחון?
וכיצד נטפל בחמאס בעזה ובשומרון?
והאם להתנחלויות יש פיתרון?
המתנחלים קוראים תגר על השלטון
הציבור דורש דין וחשבון,
אנו נמצאים על סף אבדון
העם ניכנס לדיכאון
עוד נצטרך להחזיר את המנדט,
הציבור מתלונן על בעיות כלכלה ודת".

ויאמר הברווז לברבור:
"האם אתה צוחק לי ובז?
לשלטון פיתרון אין,
אתה הרי הוא השלטון!!!
ואתה עוד מתלונן?
בכנסת אתה משחק בקח ותן
ואתה לא מסתכל במראה ולא מתבונן.
אתה מטיל עלינו רק מיסים,
דוחף ידיים לכיסים,
ועלינו אתם לא חסים.
לא יעזרו כאן שום ניסים..."

"צריך ללכת על דוגמא אישית,
בשלטון ישנה שחיתות חשאית,
חברי הכנסת מבצעים חריגות חרישית
כמו בימי בראשית.
הממשלה לכך אחראית,
או שמא רק למראיתך?"

ויאמר הברבור לברווז:
"אכן המצב הדרדר נורא מאז,
ומעניין מה תאמר אז.
אכן אני מסכים לפעול באופן מזורז,
צריך לעשות לזה סוף,
את עומק השחיתות לחשוף,
את כל העם לאסוף,
ולצאת להפגנות רחוב.
שהרי זוהי לא זכות זהו חוב,

אנחנו עדיין הרוב,
ואף קפיטליסט עלינו לא ירכוב."

הברווז לפתע נאור והתוויר:
"אתם בכנסת זורקים הצהרות באוויר,
הח"כים מחלקים את העוגה הלאומית,
לא חלוקה צודקת ואמיתית.
ישנה אפליה שיטתית,
ולעשירים מקציבים כסף אוטומטית,
ואת כל המיסים שלעיל,
מעבירים להם למען האל.
עד אשר יבוא הגואל
ומעולם של אלו נגאל."

כל היום בכנסת מדברים,
על נושאים פושרים וקרים,
מפספטים ומברברים,
ולא שהם בורים.
אלא שמספיק עם בירבורים!
זה מה שאומרים,
עדיף הרבה מעשים ומעט דיבורים,
שהרי בזה דברים אמורים.
לא עוצרים בתמרוזים,
ולכן המים כה עכורים,
כל היום מהרהרים,
יש זמן, לא נחפזים ולא ממהרים!

והנה עד עצם היום הזה-
הברבור והברווז גם,
עוד לא סיימו את המחול המנומגם.
שמתרחש לו אי שם בכנסת על שפת האגם,
בהסכמה בלי שום פגם.
שניהם מסכימים שצריך להילחם בקץ,
ובתקציב יש לקצץ.
ואולי, את חברי הכנסת יש לשנות,
כי אין זה אלא משל,
עם מוסר השכל ונמשל,
על הברבור הברווז והממשל,
ומה יהיה מחר, אל תשאל, אל תשאל.

הצילום מתוך הספר "הישראלים" באדיבות
הצלם מיכה קירשנר

מיומנו של עוזר פרלמנטארי: על חקיקה חברתית, זקנה אחת במסדרון חן בן שלום

חן בן שלום, הינו בוגר תואר ראשון במשפטים, אוני' ת"א. תלמיד לתואר שני במשפטים. רכז פרויקט עוזרים פרלמנטאריים בקרן אייסקף.

מערכת העיכול של בניין הכנסת רוויה בשאליות, הצעות לסדר, ויוזמות חקיקה אשר מתגלגלות להן בראשיתן במורד הגרון עובר דרך הלב, אך הלב ממאן להקשיב לרבות מהן, ולרבים, אשר חייהם כבודם וחירותם - פעמים רבות - תלויים בהן.

המשחק, על פניו, הינו הוגן, פתוח ושקוף דמוקרטי. נציגי ונציגות העם אשר נבחרו בבחירות רובניות ודמוקרטיות, חנוטים בחליפות מוקפדות, נעים, אצים רצים, מוועדת כנסת אחת לרעותה, מנאום בן דקה להצבעה על הצעת חוק כלשהי או על תקציב שנתי, ועוסקים במלאכת החקיקה. עוזרים ועוזרות פרלמנטאריים מיוזעים ומיוזעות יניחו הצעת חוק כזו או אחרת במזכירות הכנסת, יגניבו פתקה לחבר כנסת מנומנם במליאה, במזנון הכנסת יצחקו חברי מרכז לצד עובד ארכיון הכנסת בעת הפסקת צהריים שגרתית. מבקרים מארץ זרה בסיוור כנסת שבלוני יאיזו לקולו של מדריך אשר עיף זה מכבר מתת את הרצאתו אשר לו היא לזרא, ועיתונאים ועיתונאיות מעיתון יומי זה או אחר לצד כתי טלוויזיה מערצים שונים, יזווחו, יראיינו, יצלמו, וייצרו במשכן בליל המולתי רועש, יש יאמרו אף נואל.

ברוכים הבאים לכנסת ישראל. עין חדה תאתר ביכות לכל אלה את נציגי ונציגות הארגונים החברתיים לוחמי ולוחמות חקיקת הזכויות החברתיות, חקיקה אשר כמו בחבאת היא אל הכלים, מבוישת, עומדת שפופה בכלימתה אל מול חקיקת אינטרסים של בעלי הון ודומיהם ואל מול נציגים מארגוני לוביסטים שונים. פעם אחר פעם מוקסם אני תדיר מהפער שבין ההוד וההדר האופף את הלוביסטים והלוביסטיות

העטויים ועדויים בסמלי סטאטוס שונים משל אבקת קסמים נבזקה על הווייתם על ידי פיית חלומות מסרט מצויר כלשהו, לבין הפשטות הסובבת סביב נציגי ונציגות הארגונים החברתיים השונים. בתום דיון כלשהו בוועדת כנסת ובסיום הצבעה מוצלחת, נאמר, בעניין עמלת בנק אשר תרבוץ כנטל על נתיבי הרפובליקה, תשרה עליצות עליהם ועל חברי/ות כנסת שונים לצידם/ן יצעדו הם כחתן לצד כלה ביום חופתה - ענבי הגפן בענבי הגפן - בעוד חברי וחברות הארגונים החברתיים נקבצים כעדת עניים בצפייה לפרוסת חקיקה, לפיסת זכויות כלשהי כחלק ממלחמתם למען חקיקת זכויות חברתיות.

מי היא אותה חקיקת זכויות חברתיות. הגדרנו ובחנו אותה במהלך פעילותם של העוזרים והעוזרות הפרלמנטאריים מטעם קרן אייסקף. הגדרנו אותה כחקיקה אשר תבקש לקדם את זכויותיהן של קבוצות מוחלשות שונות בחברה הישראלית ובהן עובדים, נשים, מינוטים, ילדים, קשישים ואנשים עם מוגבלות. בחינתנו זו העלתה את התמונה הבאה:

במהלך הכנסת ה-16 מתחילתה ועד לחודש יולי 2004 נחקקו 148 חוקים. מתוכם, 81 חוקים נחקקו על ידי הממשלה, 9 על ידי וועדות הכנסת, ו-58 באמצעות חקיקה פרטית.

פילוחה של החקיקה הפרטית בתקופה זו לסיעות ולחקיקת זכויות חברתיות מעלה את ההתפלגות הבאה: **ליכוד** - 15 חוקים מתוכם 7 מקדמי זכויות חברתיות. **עבודה** - 11 חוקים מתוכם 6 מקדמי זכויות חברתיות.

שינוי - 7 חוקים מתוכם 3 מקדמי זכויות חברתיות. **שי"ס** - 3 חוקים מתוכם 1 מקדם זכויות חברתיות. **מר"ץ** - 4 חוקים מתוכם 3 מקדמי זכויות חברתיות. **מפד"ל** - 8 חוקים מתוכם 4 מקדמי זכויות חברתיות. **יהדות התורה** - 3 חוקים מתוכם 1 מקדם זכויות חברתיות. **האיחוד הלאומי** - 2 חוקים אף לא אחד מקדם זכויות חברתיות. **עם אחד** - 3 חוקים מתוכם 2 מקדמי זכויות חברתיות. **חד"ש** - 1 שאינו מקדם זכויות חברתיות. **בל"ד** - 1 שאינו מקדם זכויות חברתיות.

פילוחה של חקיקת הממשלה וועדות הכנסת לחקיקת זכויות מעלה את ההתפלגות הבאה:

וועדות הכנסת - 9 חוקים מתוכם 1 מקדם זכויות חברתיות. **ממשלה** - 81 חוקים מתוכם 17 מקדמי זכויות חברתיות.

מן הנתונים עולה אפוא כי מתוך 148 חוקים שחוקקה הכנסת ה-16 בתקופה זו, רק 45 מתוכם מקדמי זכויות חברתיות. 17 חוקים מקדמי זכויות נחקקו בחקיקה פרטית בעוד שאך 17 חוקים מקדמי זכויות נחקקו על ידי הממשלה, חוק אחד בודד מקדם זכויות נחקק על ידי וועדות הכנסת, ואילו 27 חוקים מקדמי זכויות נחקקו בחקיקה פרטית.

לאותה חקיקת זכויות חברתיות ביקשנו אם כן להשיב את ההוד וההדר הפומביים ונכזבנו. הנתונים שמצאנו העלו באופן ברור כי אין היא משקפת את זכויותיהם.

שבור אך תקיף - ובעברית תנכית"ת שהזכירה את בית אמא שאלתני: "מדוע אין מקשיבים לנו; מדוע אנו צריכים להילחם על כבשת הרש; למה אחת ולתמיד לא ניתן לחוקק את זכויותינו המינימאליות בחקיקת יסוד; למה משפילים אותנו פעם אחר פעם, שנה אחר שנה?"

הלום מצבר שאלותיה שהופנו אלי במפתיע ומפגיע דבקה לשוני לחיכי, ולאחר שעלה בידי למלמל "יהיה בסדר" ישראלי טיפוסי המשכתי בעצב בדרכי ובדפנות גולגולתי צף ועלה אחד הסודות הכמוסים שלמדתי מן הליך החקיקה הדמוקרטי הנו נזיל עד למאוד ואין הוא טומן בחובו תדיר את הזכויות והאינטרסים של רבים אשר כוחם אינו עומד להם ואשר קולם ושוועתם נבלעים

כינות לכותלי בניין הכנסת, הליך החקיקה האמיתי מתרחש מחוץ למשכן הכנסת, אולי באחוזות מפוארות ומלונות יוקרתיים בבירה או בעיר מרכזית אחרת. לכנסת מגיעות הצעות החוק רקומות ותפורות בניחוחות דילים שונים העולים בקנה אחד ומשתלבים בארומת העושר הנישאת מכיסיהם של הלוביסטיות והלוביסטים המצוחצחים, משרתייהם של אדונים בעלי הון שונים. הכנסת - למדתי על בשרם של אחרים - הנה אך חותמת הגומי המזוהבת בסופו של הליך חקיקתי שתחילתו מי ישרונו. הנה נפלה בידינו ההצעה המונחת לפתחה של הכנסת בימים אלו לחקיקת חוקה לישראל, הצעת חוקה אשר נעדרת זכויות חברתיות רבות ואשר נרקמה הרחק מקרני השמש ומעיניו של כלל הציבור. זו אולי הדוגמא הטובה ביותר אותה יכולתי לאחל לשכמותי, ולמי מאלו המצויים בסודה הכמוס של החקיקה אותו ביקשתי לערטל ולפשט, אך לעת עתה, היה כי את הקוראת היקרה, בהנחה שהגעתי עד הלום, תחלפי כעוברת אורח על פני בניין הכנסת ושמא נוכחת תהיי אי פעם במשכן, תוכלי גם את לחוש ולגעת ולו לרגע קט בסיפורה של אותה זקנה יקרה; בצערה, בדמעתה - בכאבה.

לא לגטאות מזרחים או פלסטינים: כן לרב תרבותיות

מתי שמואלוף

מתי שמואלוף הינו עורך, משורר ופעיל חברתי התבר בקרן אייס"ף. בימים אלו יוצא לאור ספר השירה השני שלו, "שירה בין חוז לבין שמואלוף", בהוצאת ירון גולן וקרן תרבות חיפה.

לקחת אחריות על התרבות ועל השיח הציבורי ולהפעיל מעצם כוחו הפוליטי את הפרקטיקות התרבותיות לשינוי ולעבור מתודעה של מיעוט לתודעה של רוב.

הזכייה בפרס ספרותי או תרבותי כלשהו היא בבחינת אקט פוליטי המכריז גם מי מוכר, מקובל, ראוי ולגיטימי ומי נשאר בחוץ. בחירת השופטים אינה רק נעשית מתוך קנה מידה אומנותיים שעיוורים לזהות היוצרת, אלא בעומק הבחירה עומדת תפיסה פוליטית לא מודעת המדירה את מי שאינו עונה לתו התקן הציוני-אשכנזי. כך בפעם הבאה שתתקלו ברשימת זוכים בפרסים כאלה ואחרים, או תאינו ותצפו בכלי תקשורת

שונים, נסו לבדוק עד מי מיוצג, כיצד? ועד כמה תפיסה שיוויונית וצודקת מנקודת מבט רב-תרבותית מנחה את המרחב התרבותי המסוים? כולי תקווה שנוכל כולנו יום אחד לקרוא מילים המתארות את החוויה התרבותית שלנו הצומחת מהמזרח התיכון בצורה שיוויונית ורב-תרבותית.

בשורה אחת עם פרס ישראל לספרות אשר יכול לשנות את מבנה הקאנון בישראל. ברם ההשפעה של הפרס היצירה לספרות ע"ש אשכול הינה בהעלאת הסטטוס התרבותי והחברתי של מקבליה ולציין מגמות מסוימות בשוק התרבות בישראל.

על מנת שיוכלו להתפנות לכתיבה ויצירה. השנה שוב פורסמו ארבע עשר הזוכים בתחרות. לא המקום לדון האם תרבות בישראל צריכה להיות כפופה לתחרות, או שצריך להביא גם אלמנטים אחרים של קביעה כמו הגרלה, או מדוע רק יוצרים ספרותיים יכולים לבחור יוצרים ספרותיים ואיפה מקומו של הציבור הרחב בבחירה זו?

מתוך הארבע עשרה רק שני סופרים מזרחים-ישראלים, ואין שום סופר או סופרת פלסטיניים-ישראלים. למרות שהפלסטינים והמזרחים הם הקולקטיב הגדול בישראל ומהווים רוב דמוגרפי, מיקומם של יוצרים אשכנזים, למשל בתחרות ספרותית זו, גדולה יותר. הבחירה הדלה בסופרים המזרחים והיעדרותם של פלסטינים מדגימה שוב את גבולות היצירה בישראל סביב זהות מערבית בלבד. אין לי ספק שהשופטים בתחרות: הפרופ' אורי ברנשטיין, הפרופ' ניצה בן-דב והמחזאי יוסף בר-יוסף לא התכוונו להדיר את הסופרים הפלסטינים והמזרחים, אלא שהשדה הספרותי כולו מושפע מתפיסה אתנו-לאומית הנמצאת בבסיס תת מודע התרבותי-פוליטי בישראל. אף על פי ששפה פואטית מזרחית ושיח ביקורתי של יוצרים וחוקרים מתפתחת ומשפיעה, כמו סמי שלום שיטריט, ברכה סרי, בן הראש והס

את ניסוחו של הפרוייקט הרב-תרבותי מדריכה הטענה הבסיסית שההכרה בתרבות של כלל אזרחי המדינה ותושביה היא תנאי הכרחי לשילובם השווה והמלא בחברה. פרויקט זה מציע לדעתי חלופה נאותה לעיקרון הלאומי האתנו-רפוליקאי שמנחה את פעולתם של המוסדות הציבוריים בישראל ותורם למעשה ליצירת היררכיות חברתיות נוקשות ולהדרה על בסיס הבחנות לאומיות, אתניות, תרבותיות, גזעיות ומגדריות. (מתוך: יוסי יונה, בזכות ההבדל, ת"א: מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד, 2005, עמוד 9)

מדוע יש צורך לקבוצות מסוימות להיות מיוצגות בתוך השיח הציבורי ומה הקשר בין השיח הציבורי לייצוג קבוצות מסוימות באוכלוסיה? האם החוקים במדינה מחייבים ייצוג שיוויוני לכל הקבוצות באוכלוסיה ומה מידת המקום שנשאיר לכל זהות לנוע בין הזהויות התרבותיות שונות?

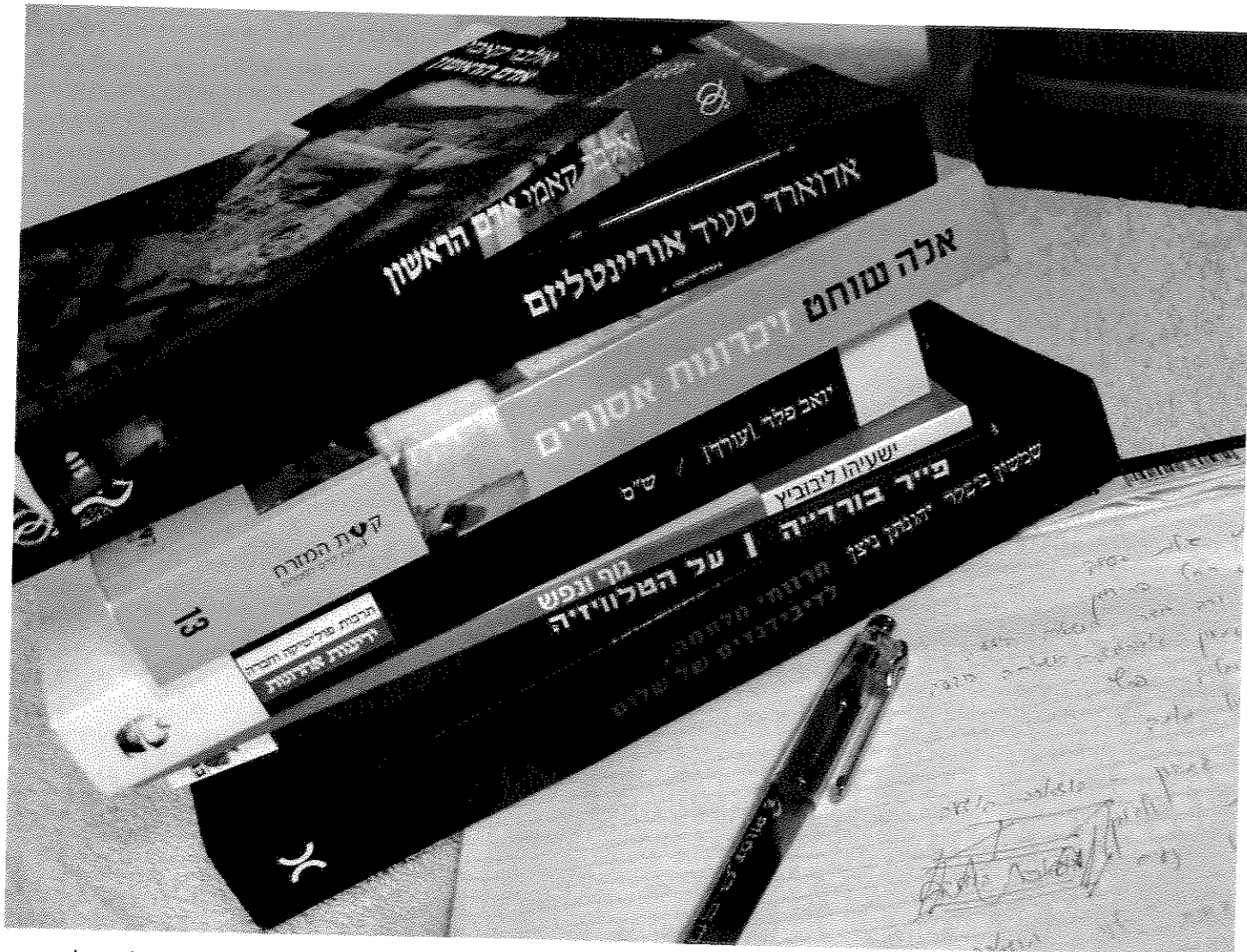
המהלך הביקורתי שלנו יכול להיות גם מושג ממבט שמתחיל למטה בתופעות ובייצוגיהן, כלומר לבדוק כפועל מי מיוצג בתוך תחומי התרבות או הפוליטיקה ומה הקשר של הייצוג שלו לקבוצות שהוא מייצג באוכלוסיה?

אני רוצה לבחון מקרה תרבותי ספציפי של חלוקת כוח ומשאבים לא שיוויונית על בסיס פוליטיקה של זהויות. פרס היצירה לספרות ע"ש לוי אשכול מעניק בכל שנה מלגת התפנות שנתית ליוצרים בישראל. מלגה זו קובעת במידה מסוימת את הספרים, המחזות, ספרי השירה שיתפרסמו ואת מקומם המרכזי של יוצריה. חשוב לציין כי פרס זה אינו עומד

ועד הרומנים של ברדוגו, אדף, ורביניאן, ממחוזות ביקורת הספרות של סומך ומשעני, עדין הייצוג הדל של היצירה הספרותית המזרחית והפלסטינית בפרס זה, מרמזת על דלתות המחשבה ההגמונית אשר באופן תת מודע חוסמות את היצירה המזרחית העניפה.

מתודעה של מיעוט לתודעה של רוב יש מקום להבדל התרבותי ויש מקום לעבור משפה לשפה וליצירה רב גונית ורב קולית בספרות בישראל. כנראה שרבה הדרך ליצירה רב תרבותית בישראל, דווקא משום הניסיון להשען על קאנון וערכים שמרנים בתרבות, המפרידים בין תרבות גבוהה לנמוכה ועל שיקולים אובייקטיביים בשדה התרבותי. עם זה אנו חייבים לדאוג לדה-מיסטיפיקציה של התחום התרבותי ולהחזיר את המימד הפוליטי לתרבות, משום שהרחבת גבולות התרבות יכולה לתרום לא רק להכרה של הקולות השונים המתקיימים בשיח התרבותי בישראל, אלא גם לשינוי המבנה הפוליטי בישראל ולבטל את השענות ישראל על כוחות שמרניים העוצרים את תהליכי הדמוקרטיזציה שלה.

אני לא מבקש גטאות תרבותיים כך שיינתן למיעוטים פרס לספרות מזרחית או ערבית ובעצם תבציע ספרות בינונית, רק כדי להשקט קולות הדורשים שיוויון. אני מעוניין בדמוקרטיזציה במוסדות הספרותיים והתרבותיים הרחבים. כך לאפשר למזרחיות/ערביות להיות הגמונית, על מנת שלא יוצרו גטאות מזרחים ופלסטינים בתרבות בישראל, בניגוד למקום "שמור" למיעוטים. משום שמזרחים ופלסטינים הם רוב, עליהם

צילום: גולן פדידה.

יותר לממשלה ולחברה כולה. ומעבר לכך, עברו כבר 30 שנה!!! זכותנו להתפתח!! ובמיוחד כשהתשתית כבר קיימת... אך גם כעת, כשהרכבת פועלת, כמו תמיד יש פגמים בתכנון. אין תחבורה הולמת מהעיר לתחנת הרכבת (נסיעה לתחנה עולה שנים עשר שקלים, כשהנסיעה לבי"ש עולה רק חמישה...).

אבל למי איכפת שם למעלה, העיקר שיש רכבת שאפשר לפרסם ובודאי כשיש מי שיגרוף "רווחים" פוליטיים מכך, במיוחד בתקופת בחירות.

אבל למרות הכל, במובנים מסוימים, היה לי נוח מאוד בדימונה הרחוקה והמבודדת. כי כאן בדימונה יש לי שקט, כאן חם ונעים, הכל הרבה יותר פשוט וזורם (אין פקקים!!!), כי כאן זה הבית. אז אתם בודאי שואלים: "מה את רוצה? כשאין לא טוב, וכשיש?"

אני רוצה את הזכות לטעון ולומר את האמת על רכבת הרפאים שקמה לתחייה אחרי 30 שנים ארוכות.

להפנות אצבע כלפי החברה הישראלית שיצרה "מובלעות" כפיפריאליות ודיכאה קבוצות בתוכה ולא אפשרה התפתחות. אך גם לראות בצער כיצד אותן "מובלעות" קיבלו את רוע הגזירה ולא התקוממו (חצי מבנות המחזור שלי התחתנו בגיל 18 והפנימו כי השכלה היא אינה מנת חלקן).

ולהביט על עצמי ולהבין שבחרתי בלימודי הנדסה גם כדי להוכיח שלמרות הכל אני יכולה, ואגב... הצלחתי.

הרכבת לדימונה אינה עוד סתם רכבת, היא סוחבת קורבנות עמוסות של מחשבות ורגשות כלפיה.

אשמח כשהיא תחזיר אותי תמיד הביתה, אך לעולם לא אסלח לה שלא הייתה שם במקום ובזמן.

הצילום מתוך הספר "הישראלים" באדיבות הצלם מיכה קירשנר

הרכבת שפספסה את חי.

אושרית באשטקר

אושרית באשטקר הינה מנהלת יחידת אייסף במכללה האקדמית להנדסה, יסמי שמנון. תלמידה להנדסה במכללה זו.

לגור בדימונה ולחיות בתל אביב, אכן רכבת מבורכת.

נראה כי במשך כל השנים הממסד רצה להשאיר את הפריפריה אי שם, בלי אמצעי תחבורה שיאפשרו פתוח וקדום, במעין מדיניות שיטתית המרחיקה ישובים מסוימים מהאפשרות להשתכר בכבוד, לסחור, להשכיל ואפילו סתם לבלות ולהיות "במרכז העניינים".

כביכול, קורה כאן משהו טוב, והנה כבר יש רכבת לדימונה- אבל אני לא יכולה להתאפק!!!

מדוע הייתה התנגדות לפתוח את הקו במשך כל כך הרבה זמן? הסיבה שהקו אינו ריווחי אינה מדויקת ובודאי מכניסה. הרי האפשרות של עשרות ואולי מאות מובטלים שיכנסו אל מעגל העבודה, היצע של אנשי חינוך מהמרכז שיגיעו ללמד בפריפריה ועוד, יכלו להביא רווח עצום ולמנוע הפסד מסוג אחר, גדול

ב-17 בדצמבר 2005 יצאה שוב לדרך הרכבת מדימונה לת"א והדבר נחקק בדפי ההיסטוריה הדימונאית. רכבת ישראל החליטה לחדש את הקו ת"א-דימונה אשר הושבת קרוב ל-30 שנה. בערוץ 2 מפרסמים את רכבת ישראל ואת הקו לדימונה שוב ושוב, כאילו פלא וקסם מתרחשים לנגד עיננו. אך משום מה, אותי זה לא ממש מרגש... (כבר ראיתי מספר רכבות בחי!!!). עבורי הרכבת הגיעה מאוחר מדי.

שלא תבינו לא נכון: רכבת היא המצאה שאכן מקדמת את רעיון הגלובליזציה - מאפשרת לאנשים להגיע ממקום אחד למשנהו בזמן קצר ביותר (רק 24 דקות מדימונה לבאר שבע). תושבי הפריפריה מגדילים בזכותה את הזדמנויות התעסוקה שלהם, את חופש הניעות והתקרבותם הפיזית ולעיתים אף הרגשית למרכז. במילים אחרות, אפשר

אני באייסף פרויקט אינטל ביחידת חמ"ה טכניון.

ליטל גרודניק

ליטל גרודניק הינה תלמידה בחוג להנדסת תעשייה וניהול, טכניון. בציגת התלמידים בחוג. חברה בקרן אייסף.

מתפקדת גם כנציגת הסמסטר שלי באס"ט- אגודת הסטודנטים בטכניון. הצעתי את עצמי לתפקיד בדיוק בגלל שראיתי מציאות שהפריעה לי ורציתי לשנות אותה. אולי, באופן בלתי מודע, כל הדחיפה שאנחנו מקבלים במפגשים העיוניים- דחיפה לעבר תפקידי הנהגה למיניהם, אולי זה גם מה שגרם לי להציע מועמדות ולא לשכנע אחרים לעשות כך. וכל זה, בנוסף ללימודים ולאייסף. וגם כאן- אני לא מצטערת על אף רגע.

אי שבחיפה. השנה, עברתי לחט"ב עוספייה, וגם שם אני עובדת עם כיתות ז'. למרות שהעברתי את כל שירותי הצבאי בהדרגה, אין ספק שבאייסף הכרתי פן שונה לגמרי של הדרכה. באייסף מצאתי את עצמי מנהלת שיחות מוטיבציה קבוצתיות ופרטניות כאחד, עמדת מול ילדים עם קשיים מרובים ושונים ביותר- קשיי שפה (לעולים החדשים), שילוב של ילדים "חזקים" מאוד ליד ילדים "חזקים קצת פחות" וכו'. כל זאת, בנוסף לצורך לעניין אותם במשך כל השיעור ולדבר איתם "בגובה העיניים" - כל אלו פיתחו בי רגישות לבעיות של ילדים בגיל מאוד בעייתי (גיל ההתבגרות).

כל זה ועוד לא אמרתי ולו מילה אחת על התכנים העיוניים...

כאמור, זו השנה השנייה שלי בקרן. לא מעט מחבריי ללימודים שאלו אותי: "תגידי, למה את צריכה את זה? לא מספיק לך העומס בלימודים?". כפי שאני רואה את זה, לא זו צריכה להיות השאלה. כי כולנו סטודנטים, ועומס אף פעם לא חסר. אבל, "בגלל שאף פעם אין זמן, כל זמן הוא זמן טוב". אני לא יכולה לתאר את החיים שלי כרגע, עם כל העומס בלימודים, לא עושה אייסף. או לחילופין, "רק" לומדת. וככל שעובר הזמן, התחושה הזו רק הולכת ומתחזקת בקרבי. כי את תחושת הסיפוק מהידיעה שעזרת למספר אנשים קטנים, ולדעת שהם ממש מחכים לראות אותך כל שבוע- את התחושה הזו אי אפשר להחליף. באופן די פרדוקסלי, ככל שעוברים הסמסטרים והקורסים רק הולכים ונהיים יותר מורכבים, נורא חשוב לי לדעת שאני תורמת גם לאחרים.

יותר מזה, בחצי השנה האחרונה, אני מתקשרת לבשר לי שהתקבלתי לקרן ושאני מצטרפת ליחידת "אייסף - אינטל", שהוא עומד בראשה, עדיין לא יכולתי לענות לעצמי על השאלה- "אז במה אייסף שונה מפר"ח? בעובדה שאנחנו עובדים עם כיתה, ולא עם ילד אחד, כמו בפר"ח?". די מהר השאלה הזו קיבלה את המענה הדרוש לה. כבר במפגש ההכשרה הראשון, הבנתי עד כמה טעיתי בעצם שאילת השאלה. כשאני כבר בתוך השנה השנייה בקרן- היקף הטעות שלי רק הולך ומתחוויר לי מדי יום. גם בשנה שעברה, כמו גם השנה, אני חונכת במסגרת פרויקט "אייסף- אינטל". בשנה שעברה, עבדתי עם קבוצה של תלמידי כיתה ז' בעירוני

זרקור על איסוף

גולן פדידה

פעילותה של הקרן, מסתעפת הרבה מעבר למלכות, הכשרות ופעילות בפרויקטים השונים. חשבנו שזה המקום לאפשר לכם הצצה קטנה על פעילויות שהיו ושהיו עוד השנה.

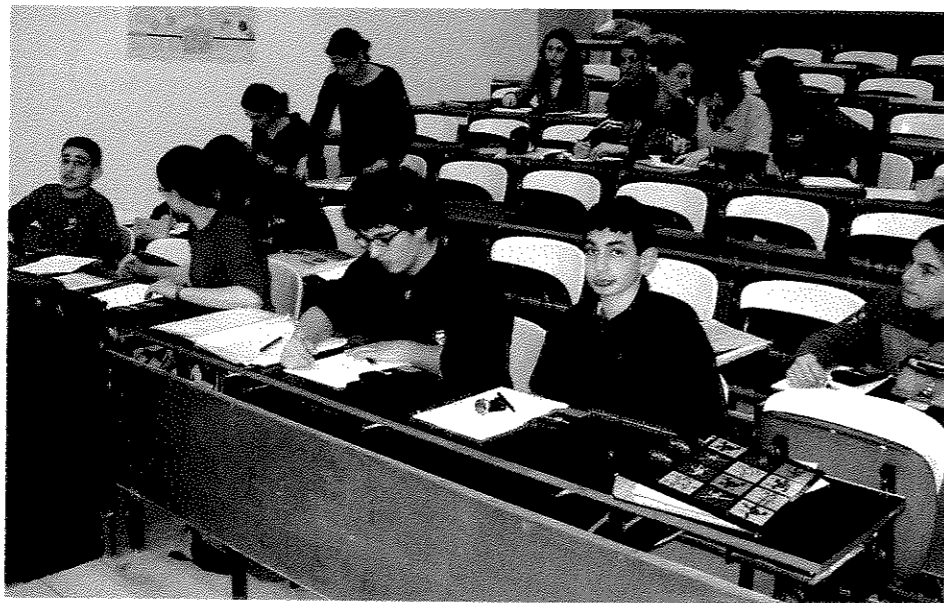
* רשת הבוגרים של הקרן, המנוהלת על יפעת ראובני, דוקטורנטית של הקרן שלמדה באוניברסיטת מק'קגיל שבקנדה, טורחת רבות, על שימור הקשר עם בוגרי הקרן, כמו גם על ניהול "רשת הזהב", רשת חברתית שתפקידה לסייע לבוגרי הקרן למצוא תעסוקה באמצעות בוגרים אחרים הנמצאים בתפקידים בכירים ומשפיעים. בכנס הבוגרים שנערך בתחילת השנה במרכז הבינתחומי בהרצליה, בנוכחותה של הגברת נינה ווינר, נשיאת הקרן, פרופ' אמנון רובינשטיין, סגן נשיא המרכז הבינתחומי ומנכ"ל הקרן מר ציון רנב, השתתפו מיטב הבוגרים, כמו גם סטודנטים חברי איסוף. במהלך המפגש, שמענו הרצאות על הקשר בין עסקים וקהילה ועל חשיבות התקשורת בניהול מאבקים חברתיים. בנוסף, המפגש עסק

בשאלה, כיצד ניתן לרתום את הבוגרים לסייע לקרן בתחומים שונים. לבאים לכנס הייתה זו הזדמנות נפלאה לראות בעיניים, בוגרים של הקרן המשולבים בתפקידים בכירים בתחום הרפואה, האקדמיה, ההיי-טק, עסקים ועוד...

* בערב ההתרמה לקרן איסוף, אשר התקיים בניו יורק באפריל שנה שעברה- בהשתתפות הזמר אלטון ג'ון ובנוכחות הגברת ליליאן ספרא, אשתו של מייסד הקרן, מר אדמונד ספרא ז"ל והגברת נינה ווינר נשיאת הקרן- נאספו מליון ומאתיים אלף דולר לטובת הקרן! השנה, מתוכנן ערב גאלה נוסף, אשר יתקיים בחודש יוני הקרוב, בניו-יורק. בואו נקווה שגם הפעם נזכה לעדנה!!!

* כנס אקדמי- גם השנה יתקיים כנס אקדמי בחודש מאי. בניגוד לעבר, הכנס מתוכנן בראש ובראשונה עבור חברי הקרן וביזמתה של הקרן, על ידי ארז רואימי, מנהל תחום פרויקטים ובוגר הקרן ובחסות המכללה האקדמית להנדסה שבנגב 'סמי שמעון'. הכנס יתמקד בשאלת תפקידם ואחריותם של המוסדות האקדמיים בפיתוח הפריפריות החברתיות בישראל. בכנס ישתתפו, נציגי המוסדות האקדמיים בדרום, נציגי ממשלה, ראשי ערים, נציגי שכונות ותושבים, חברות עסקיות השותפות בפרויקטים חברתיים וסטודנטים של איסוף. הכנס יהיה פתוח לקהל הרחב.

* תפקיד חדש ואדם חדש בקרן- השנה הגיעה אלינו רנת דושנסקי, וכנסה לתפקיד החדש של מנהלת ההדרכה

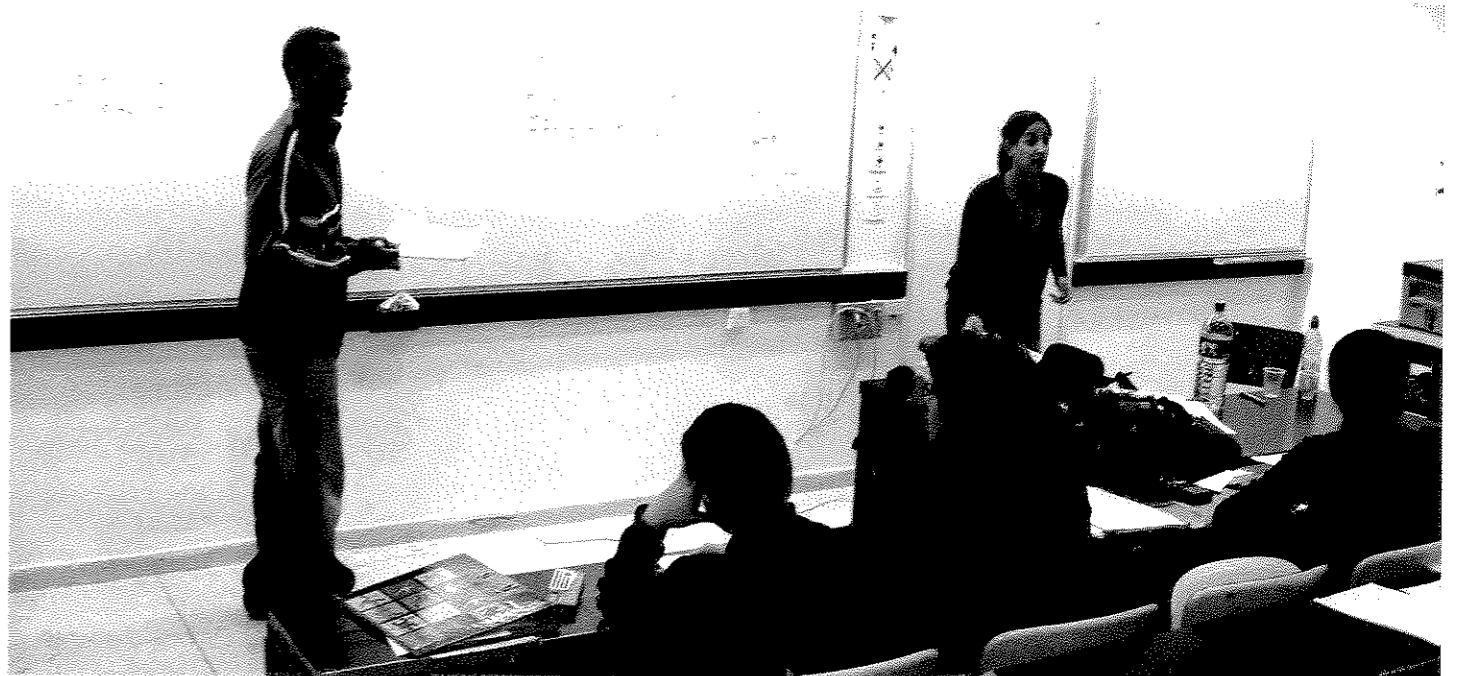

מתוך: פרויקט חמ"ה יחידת איסוף, טכניון.

המזרחית". במסגרת המקום הקצר שיש לנו, ראוי לציין הישגים בולטים של חברי היחידה בתחומים שונים. בתחומי החברה אזכיר את אהרון (אהרילה) כהן, דוקטורנט להיסטוריה באוני-בן-גוריון וסגן ראש העיר שדרות בעבר. אהרילה נחשב להיסטוריון היחידי המתמקד בתולדות עיירות הפיתוח. ככזה, הוא ארגן כנס גדול שעסק בתולדות ערי הפיתוח. כמו-כן, הוא מקים ועומד בראש המחלקה לחקר עיירות הפיתוח, אשר בחסות משרד המדע ואוניברסיטת בן-גוריון. כמוהו, אבישי בייניש, דוקטורנט למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, העובד בקליניקה המשפטית שם ופעיל למען זכויות עובדי הקבלן. אבישי היה בין עורכי הדין, אשר הגישו עתירה לבג"ץ מתוך מטרה לחייב את המדינה להגדיר את המינימום לו אדם נזקק, על מנת לחיות בכבוד. בית המשפט העליון דחה את העתירה, אך הכיר בזכות לחיות בכבוד כחלק מזכויות היסוד במדינת ישראל. פעיל נמרץ לא פחות, הוא חופי (יצחק חפותר), אשר תורם רבות מזמנו למען פעילות ביחידות השונות. חופי, דוקטורנט בחוג לחינוך בירושלים (ששיריו מתפרסמים כאן), זכה בפרס ראשון בפסטיבל הבינלאומי ללדינו בירושלים, על שיריו. יצירה משלו, הולחנה ונוגנה על ידי התזמורת הפילהרמונית, בטקס שייצג את מדינת ישראל באירועי שישים השנה לזוועות השואה באושוויץ. חופי היה גם פעיל בהקמת מרכז רוחני על שם רבי דוד בוזגלו, הנחשב לגדול הפייטנים מאז רבי יהודה הלוי ואביו של ד"ר מאיר בוזגלו, בוגר הקרן. לא פחות חשובים, הם ההישגים

בקרן. בין יתר תפקידיה, רנת בונה ספריית הדרכה. זו תשמש את מנהלי היחידות, הרכזים והסטודנטים, בבניית מערכי הכשרה עיוניים ומעשיים ביחידות השונות. במסגרת בניית המערכים, היא נעזרת בבניסיון של מספר דוקטורנטיות, אשר להן ניסיון מעשי רב בפרויקטים בקרן איסוף. אנו תקווה, כי מערכים אלה יוכלו לשמש את כולם כבר בשנה הבאה. רנת אחראית גם למערך ההכשרה של מנהלי היחידות. עדות מרנינה לעבודתה, קיבלנו ביום ההכשרה של מנהלי היחידות שעסק בנושא מנהיגות ושנערך בנאות קדומים. זה כלל משימות מורכבות ומשעשעות גם יחד (כולל הובלת עדר כבשים...). מומלץ לכולם! בהזדמנות זאת, רנת מזמינה את כולכם לשלוח לה כל חומר, אשר יכול לשמש את חברי היחידות השונות, בבניית פעילויות והכשרות שונות לכתובת הדואר האלקטרוני rinatd@isef.co.il

* פעילות ביחידת הדוקטורנטים- הדוקטורנטים, כמו הסטודנטים האחרים, זוכים למפגש חודשי של ארבע שעות, בהם הם נחשפים לתכנים שונים. כך למשל, הרצאתו המרתקת של ד"ר גד יאיר מהאוניברסיטה העברית, אשר הסביר על מסלול ההתקדמות בעולם האקדמי ועל האמצעים לקידום הסיכוי להשתלב בתוכו; הרצאתו של פרופ' אריאל רובינשטיין, חתן פרס ישראל לכלכלה, אשר התייחס לשאלת המעורבות של האקדמיה במאבקים ונושאים חברתיים. בנוסף, הרצאתו של שלמה ווזאנה, סטודנט בקרן לתואר שני, יוצר ובימאי של תוכניות דוקומנטאריות (למשל במסגרת "מבט שני") וממקימי "הקשת הדמוקרטית

מתוך: פרויקט חמ"ה יחידת איסוף, טכניון.

בין בוחרים לנבחרים שלומית ולדמן

שלומית ולדמן הינה דוקטורנטית בחוג לחינוך, במגמה לחינוך מיוחד
אוניברסיטת בר אילן ותברה בקרן אייסף.

"לא ביקשתי מלט".
"אנחנו לא מבינים אותך".
"כיצד אוכל להימלט?"
"מה אתה אומר?"
"לא רוצה לצבוע הכול בלבן. יש עוד צבעים".
"אנחנו מעדיפים את הלבן....יותר יפה".
"אתם צבועים".
"אתה לא נקי".
"אתם המלוכלכים".
"כיצד תוכל לראות זאת על גבי הקיר הלבן?"
"טייחתם את הכול".
"אנחנו לא רואים על מה אתה מדבר? הכול מבריק".
"בפנים הכול מטוגף וריק מתוכן. אין, אין, אין.... אין בכך כלום".
"אתה אשם, תלמד, תעבוד ותצליח".
"אתם אשמים. אתם לא מאפשרים לי".
"מה לאפשר? אתה העצלן".
"כיסתם את האור שבי בענן".
"יש לך מגוון אפשרויות, כל הדלתות פתוחות".
"למי בדיוק ניתנו האפשרויות? ומהי הדרך הנכונה להיכנס?"
"תדפוק על אחת מהן ותדע...כנראה שעדיין לא ניסית".
"ניסיתי הכול אך ישנן מערבולות קשות של שחיתות, למי אצביע? כל הדרכים מובילות אל הים...".
שם, אותי בעצמתכם תטביעו בתהום החשוכה ותשכחו שאני זה שנתתי לכם את הכוח למלוך ואת הכתר. לא, אני לא מהצד האחר. אני אחד מהעם שבחר אתכם. לא איכפת לי קואליציה ולא אופוזיציה, כשאתם עסוקים בפוזיציה של הכיסא הנוח. שכחתם שכבר הייתה תיבת נוח והיה מבוך והצלתם רק את עורכם בהיכנסותכם לתיבתכם

המלכותית".
"על מה אתה מדבר? על איזו תיבה? אתה זה שבאת לקלפי והצבעת ביושר עבורנו".
"אני הצבעתי ביושר, אך אתם עיקמתם את פניכם והקשיתם עורף והבטחתם שלא מספיקים השוטים ויש צורך לייסר אותנו בעקרבים".
"אנחנו נציגיך. יכולת שלא להצביע. יש לך חופש בחירה. מדינתנו הינה דמוקרטית".
"אתם מייצגים את הרצונות הדיק-טאטורים המושחתים שלכם. מי בכלל הרשה לכם לאכול את כל העוגה שטרחנו לאפות בעמל כפינו? מדוע לא כיבדתם אותנו בחתיכת עוגה עם קצפת? עמלנו קשות כדי לקבל את שכרנו המגיע לנו בצדק....שהתברר כי הינו רק כוכב או מונח מופשט במילון שאין לו קיום במציאות "הדמוקרטית" של מדינתנו. אנחנו לא עוד מסמרים שתתקעו בקיר כדי שתוכלו לתלות עלינו את תמונותיכם היפות. אם תשתמשו בנו כך, נחליד ותמונותיכם היקרות תיפולנה ארצה ותשברנה ולא יהיה מי שייצפה בהצגת הבכורה שלכם. כולנו חשובים לא פחות מכם. כולנו גלים הרוצים להגיע אל החוף. כולנו רוצים לחיות את החיים הטובים ומוכנים אפילו לעבוד קשה בשבילם, אבל לא נסבול שדלתות יפתחו רק למי שיוזע לטייה ולצבוע את הקיר בלבן. יש עוד את שלל צבעי הקשת ומי שמכיר רק לבן וחי במגדל השן בסוף יקבל עששת ורק כך כנראה ידע שיש עוד צבעים. לכן כטיפקס, רק יודע למחוק צבעים אחרים. החלב הלבן מטפטף מפייהם הגדול של אנשי השחקים על הלחם היבש של יושבי הארץ. אנשי השחקים הרשו לעצמם

שירים. יצחק חפזתה

חופי, דוקטורנט בחוג לחינוך בירושלים (ששיריו מתפרסמים כאן), זכה
בפרס ראשון בפסטיבל הבינלאומי ללדינו בירושלים. חבר בקרן אייסף

אחותי מזמרת שירים במחותרת

אחותי מזמרת בערבית
ואמי ישנה אחת לשנה
נפשות ידיה.

שירים במחותרת
מגרבית מסתלסלת,
מתעברת, מתפסלת.

אחותי מזמרת שירים במחותרת,
בערבית מגרבית מסתלסלת
ואמי ישנה אחת לשנה מתעברת
נפשות ידיה מתפסלת.

מתוך: "קשוב לשעונים", הוצאת אקדמון 2004

פנקס

העין של רביבו מעמיקה בפנקס
שומרת טובות ומוחקת חובות,
הילד של ביטון רעב ומפרכס
מתחת דלפק המכולת נכנס,
מפזר אגורות אחרונות ואומר:
עוד לחם שחור, גם חצי יעזור!
רביבו נותן, לא סופר שחסר.

אזנו מקשיבה לרחוב שיח,
כי זכרון הרעב שוב מגיח,
עפרון העבר אין משכיח,
האבות לפניו כבנים,
על דלות הבנותוהאם
אין חומל כאן, ואין מרחם!

ורביבו מוכר לכולם ושוחק
כי מחר הוא הופך עפרונו ומוחק.

מתוך: "קשוב לשעונים", הוצאת אקדמון 2004

בית הבחירה

בתשעה משתטחים
לפניו בתחינה כעפר,
מחפשים בשאר עפר
רגבי זכרונות נכאים,
אלוקים בטובו מאהיל
להקים מחדש בעת אב
את בית הבחירה שנחרב.

בתשעה שוב שחים
לחלות פניו מן הארץ,
לקנות באר מים חיים.
כשהגוף והנפש יורדים
נחלים בוכים, נשפכים,
מתקרבת, עולה וטהורה
הנשמה לכבוד אלוקים.

בשפה נעימה וברורה,
עטופה אור - אהבה,
כדי לבנות בשמחה,
בחנים - א - ה - ו - ה.

מתוך: "דודי צפנתי לך", ספר חדש העתיד לצאת
לאור הקרוב.